

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

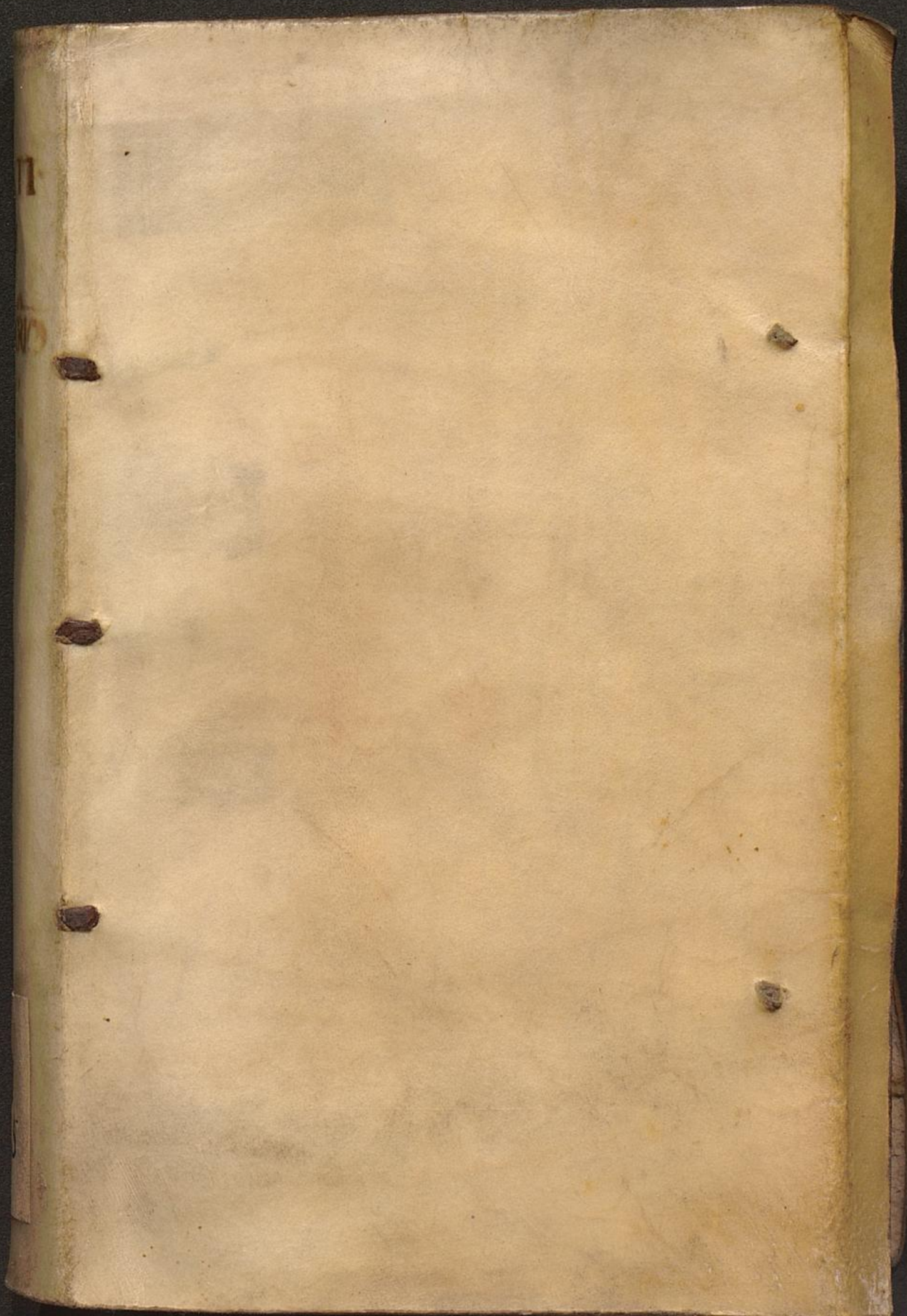
Universitätsbibliothek Paderborn

**Libelli Cvivsdam Antverpiæ Nvper Editi Contra
Serenissimvm D. Ioannem ab Austria, Gubernatorem
generalem inferioris Germaniæ, qua parte conscientiæ, vt
vocant, libertas in eo requiritur, breuis & ...**

Lens, Jean de

Lovanii, 1578

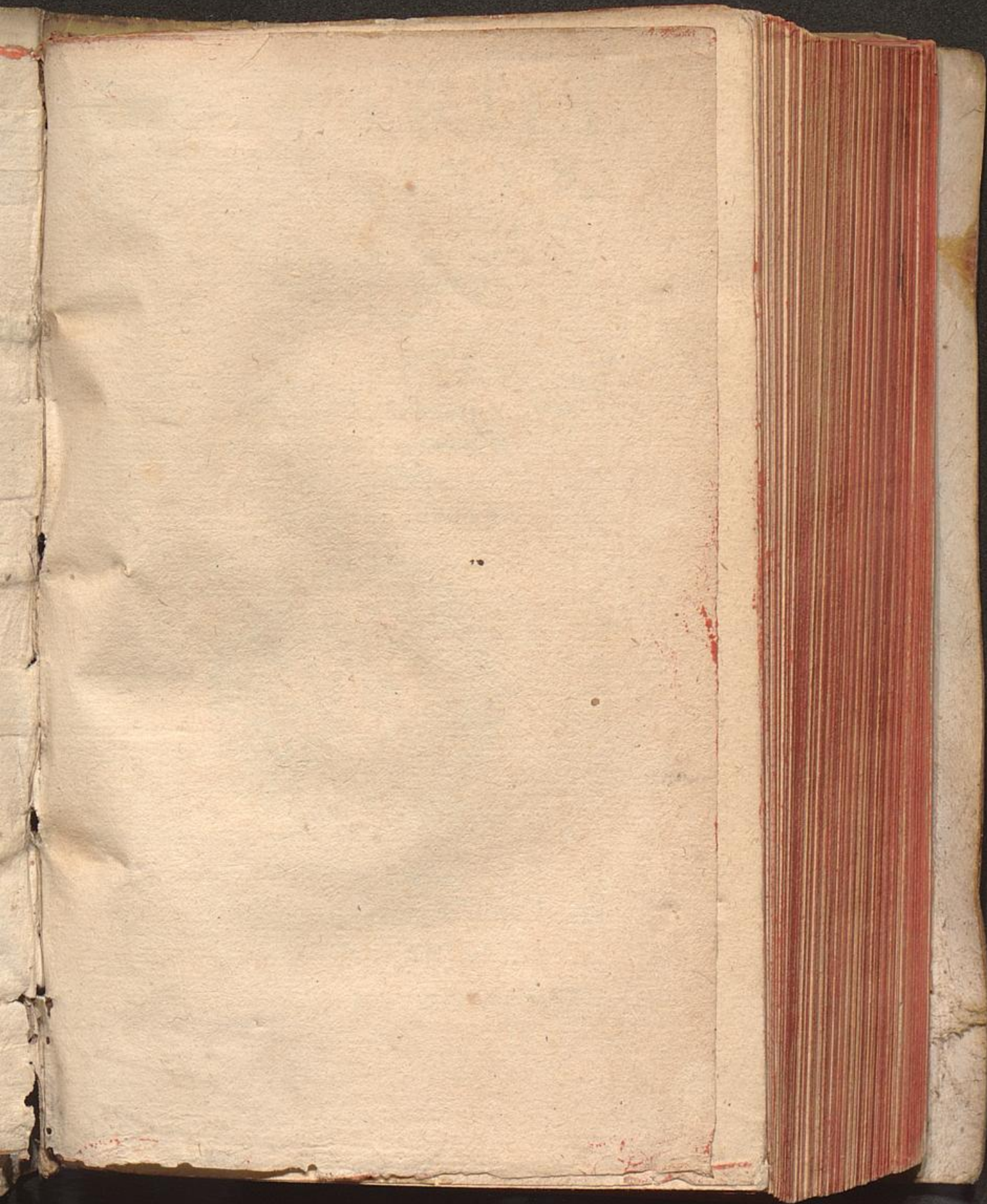
urn:nbn:de:hbz:466:1-30345

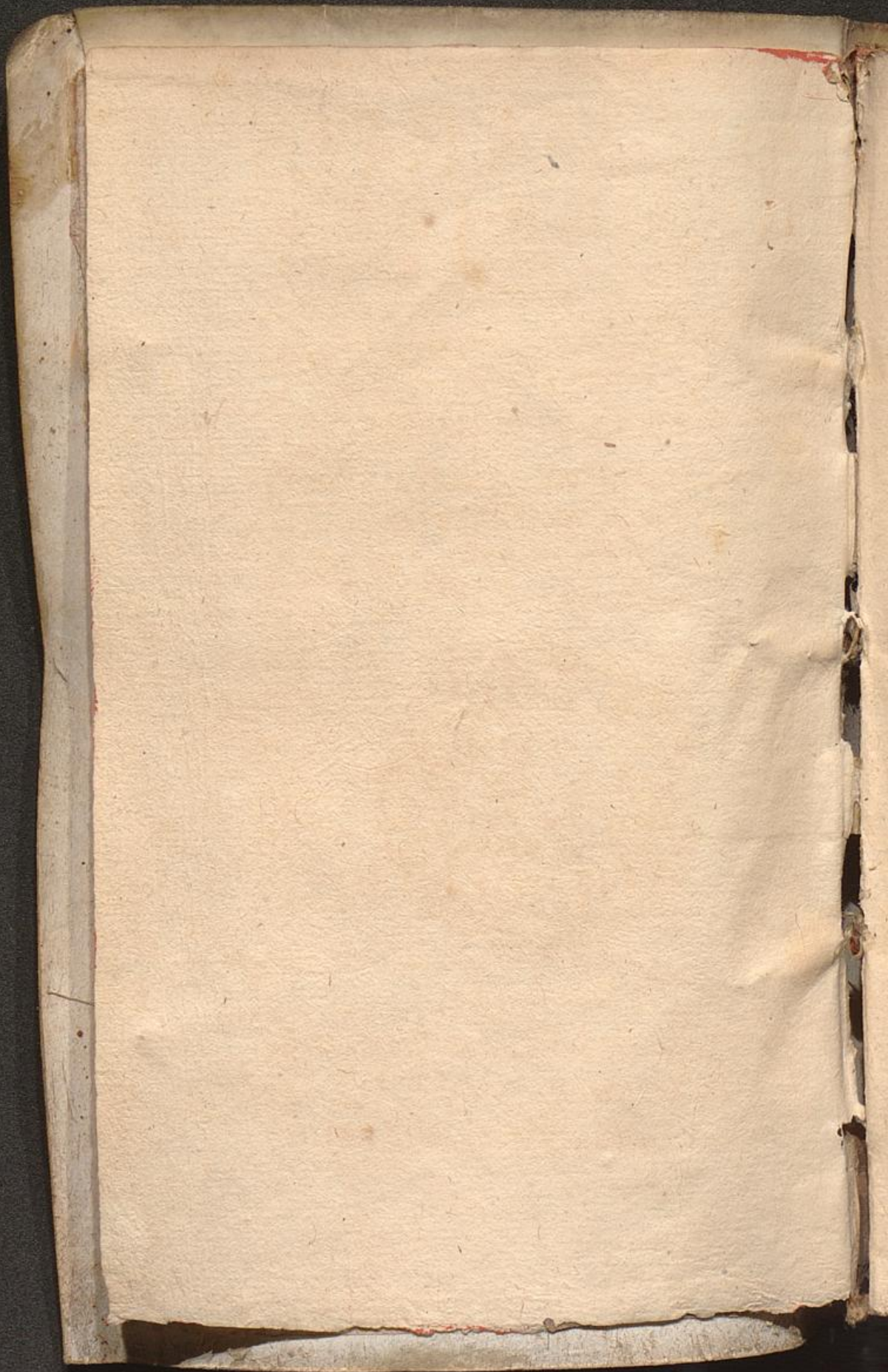

Th. 2865.

J. VI

33.

LIBELLI CVIVS-
DAM ANTVERPIÆ NV-
PER EDITI CONTRA SERENISSIMVM
D. Ioannem ab Austria, Gubernatorem ge-
neralem inferioris Germaniæ, qua parte
conscientiæ, vt vocant, libertas in
eo requiritur, breuis & dilu-
cida confutatio.

*Auctore IOANNE LENSÆO Belliolano,
Sacra Theologia Louanij Professore.*

Quasi liberi, & non quasi velamen habentes malitiæ
libertatem, sed sicut serui Dei. 1. Petri 2.

LOVANII,
Apud Petrum Zangrium Tiletanum,
M. D. LXXVIII.

LIBELLUS CIVIS
DAM ANTI VERPIS NV

LIBELLUS CIVIS
DAM ANTI VERPIS NV
LIBELLUS CIVIS
DAM ANTI VERPIS NV
LIBELLUS CIVIS
DAM ANTI VERPIS NV

LIBELLUS CIVIS
DAM ANTI VERPIS NV
LIBELLUS CIVIS
DAM ANTI VERPIS NV
LIBELLUS CIVIS
DAM ANTI VERPIS NV

LIBELLUS CIVIS
DAM ANTI VERPIS NV
LIBELLUS CIVIS
DAM ANTI VERPIS NV
LIBELLUS CIVIS
DAM ANTI VERPIS NV

P R A E F A T I O.

3
CAPIT.
E

NUPER admodum editus est
 Antuerpiae typis Christophori
 Plantini Libellus sine auctoris
 nomine, sed non sine privilegio
 Archiducis Matthiae ab Au-
 stria, aduersus eum librum, quo non ante multo
 Serenissimus Princeps D. IOANNES AB
 AVSTRIA, huius inferioris Germania Gu-
 bernator, suam quandam intentionem decla-
 rauerat; cui propterea titulus erat, Declara-
 tio intentionis D. Ioannis ab Austria. Qui
 liber simulatq; in manus nostras venit (seruus
 autem venit quam volui, cum rumor nescio
 quis eo de libello spargeretur) perlegi studeose,
 eo praesertim in loco, ubi paginis aliquot religio-
 nis causa tangebatur. Hic vero quisquis auctor
 ille est, haud sanae fidei hominem se esse demon-
 strauit: simul etiam in falsam opinionem de Ca-
 tholicis Episcopis, Vniuersitatibusq; huius na-
 stri Belgij vehementer, quantum in ipso quae-
 dem situm fuit, simpliciores multos adducit.
 Quocirca visum est committendum non esse,
 ut liber hac praecipue in parte perniciosus, sine
 omni confutatione, quod vellet, persuaderetur.
 fineret.

A 2 Prin-

CAPVT
Primum.

4

Principio igitur probat id agi sine ratione, imò absurdè etiam, vt armis ac seueritate pij principis, religio Catholica conseruetur: propterea quod religio qua Deus colitur, Dei sit donum; neque vi possit hominum animis inferi: quia nimirum credere aut religiosus esse, nemo queat inuitus. Hæc si ratio gladium executit è manibus Catholici principis, ne possit eius vsus ad religionis conseruationem conuertere, non sine profecto eadem illum exeri, ad vllius in Reipub. vitij grassantis extirpationem. Quis enim vel mediocriter institutus ignoret, non modo religionem seu pietatem Dei donum esse, verumetiam iustitiam, castitatem, cæterasque virtutes? Quin & à sceleribus sibi temperare, nisi Dei munus esset, nõ diceret Beatus gētium Apostolus, orare se pro suis, vt nihil mali facerent. Num placet igitur quoniam hæc Dei dona sunt, vt neque inter ciues iustitia, neque inter coniuges pudicitia fides, neque in familijs modestia, temperantia, obedientia, neque omnino in castris disciplina, præfectorum aliqua seueritate conseruetur? Quod si sic erit, abolendæ leges erunt contra homicidia & adulteria lata: non pater virgâ filij peccatum castigabit, non dominus seruum, non magister discipulum, non tribunus militem pœna ob-

2. ad Cor.
13.

de-

5
delictum afficiet. Cur enim illum punis, qui
vt abstineret à scelere, Dei donum non ha-
buit? Nam profecto si habuisset, abstinuisset.
Quod si recte necessariaque Reipublicæ di-
sciplina scelera puniuntur, rectè quoque
virtutes, quamuis Dei munera sunt, seueri-
tate conseruantur. Etenim in tanta ad de-
linquendum pronitate quantam esse conspi-
cimus, hæc ratio est virtutum bona publice
& priuatim conseruandi, si contraria vitio-
rum mala pœnis inflictis arceantur. An vi-
tiosum erit fortasse fœminam non seruasse
fidem viro, & non erit vitiosum, fidem Deo
ipsi datam violasse? aut grauis erit iniuria
verbo factõve Regiam læsisse maiestatem, &
nulla vel leuis erit in Deum blasphemasse?
Aut bonos ciues insectari conuitijs crimen
existimabitur, sanctos verò eius in cœlo re-
gnantes nihil erit petulantibus linguis ir-
risisse? Hæc atque huius generis alia com-
plura, quæ contra religionem Christianam
Catholicam admittuntur, si crimina sunt
maxima & omnibus dignissima pœnis, ne-
que arceri à Republica in ista exulceratis-
sima corruptione morum, nisi principum
seueritate possunt: effectum est, summa id
cum ratione coniunctum esse, vt in ea Ca-
tholici Principis gladio, cum facultas af-
fuerit, vindicetur. Qui non sine causa gla-
dium

Rom. 13. dium portat (vt beatus Apostolus inquit) minister enim Dei est, vindex in iram ei qui malum agit. Qui autem ea punierit quæ siue factis, siue verbis sacrilegis veræ religioni aduersantur, eaque puniendo vel minuerit, vel sustulerit è Republica Christiana; nonne is præclare tibi videtur religionem Catholicam in eadem Republica, vel omnino, vel magna saltem ex parte cõseruasse?

CAPVT
II

Ac sicut modò religio Dei donum est, sic, opinor, & antea omni tempore fuit: nec ea solum ex parte Dei munus est, qua hæreticorum damnantur errores, verum etiam ex ea qua gentium simulachra falsique dii fugiuntur. Atqui in Iudaicum populum, ne ad idola deflueret, graues minas, eiusdemque postea quàm ad ea deflexisset, acerbissimas plagas diuinitus irrogatas, ignorat nemo, qui sacras litteras attigerit. Et quanquam subinde populus ille fœdè lapsus sit, tamen nonne per tot annorum centurias istiusmodi seueritate vera inter eos religio stetit, vniusque Dei cultus in illa est Republica cõseruatus? Neque verò hic audiendum est, populum illum istiusmodi fuisse, ratione cohibendum, quod duræ nimium ceruicis esset. Nam neque modo duræ nobis ceruices defuit: quas neque molli pietas, neque obedientia flectit: & si quis-

amb

ε Δ

quis-

quisquam illud fortasse produxerit, nihil omnino causam adiuverit suam, cum interim teneamus etiam tum vnus veri Dei cultum, munus diuinum exstitisse. Quod donum si conseruandum non fuit in hominum animis, incusso seueritatis pœnarumque metu, non debuit idololatriæ lapsus tanta pœnarum & calamitatum acerbitate puniri. Si autem conseruatum sic est, & multos quidem per annos, quí fiat vt non & modo ratione confimili Catholicæ religionis munus in Republica Christiana conseruetur? Neque enim adeo tardo quenquam esse ingenio puto, qui non videat quàm Iudæis quoque iustæ fuerit causa querelæ, cum propter cultum idolorum grauibus ruinis feriebantur; si hoc iam dicere quisquam cum ratione potest, Cur tenere fidem hanc supplicijs cogor, quam nisi dederit Deus, habere non possum? Quid? quod nec integrum iam erit Deo, quèquam supplicijs æternis addicere, propterea quod eum non præ omnibus rebus dilexerit? Paratum enim & hoc erit continuo: Iniuste mecum agis, qui me sic punias, quia non habuerim quod nisi te largiente habere non potui.

PORRO, vt alia nõ pauca huc pertinentia, quæ illorum fuere temporũ, omittamus.

CAPVT
III

A 4 ad

ad nouumque testamentum conuertamus
 oculos: cur flagello usus est Christus ad ex-
 turbandos è templo negotiatores prophano-
 nos, nisi vt religiosam in eo Dei veneratio-
 nem, quæ eius proculdubio donum est, con-
 seruaret? Cur Ananiae Sapphiræque repen-
 tina morte incussus est multitudini creden-
 tium metus, nisi vt sic punita fraude ini-
 mica pietati, constantior deinceps in pro-
 missis implendis pietas seruaretur? Factus
 enim est per hæc timor, sicuti scriptum
 est in Actis, in vniuersa Ecclesia, & in omnes
 qui audierunt. Tantumque abest vt hæc inusi-
 tata vindicta religio, quæ Dei donum est,
 detrimentum acceperit, vt mox adiungat
 historia, magis magisque aucta esse creden-
 tium in Domino multitudinẽ virorum at-
 que mulierũ. Cum igitur metu fuerit aucta
 religio, non eadem metu poterit in homi-
 num animis conseruari? præsertim cum ad
 pietatis indubiẽ conseruationem B. Gen-
 tium Apostolus Timotheo præcipiat, vt eos
 qui peccant arguat coram omnibus, quo
 ceteri timorem habeant, ac timore percul-
 si, ab ijs quæ Christianis officiant institutis
 abstineant. At ille fuit (inquis) Dei merus,
 hic autem quem ad religionis conseruatio-
 nem nihil conferre volumus, metus est
 humanæ potestatis: Quasi verò non eos qui
 rebus

107. cap. 2.

*Actorum
cap. 5.*

*1. Timoth. b.
cap. 5.*

rebus humanis legitimè præfunt, timeri ut
 Dei ministros oporteat. Si enim diuinitus
 est ordinata potestas sublimior, & si is qui
 potestati resistit, Dei resistat ordinationi, *Roma. 13.*
 iuxta doctrinæ Apostolicæ certissimam ve-
 ritatem, quisquis potestatem illam recte re-
 ueretur ac timet, is Deum ipsum in suo vi-
 cario metuat ac reuereatur necesse est. Eam
 ob rem Sapiens Deo ipsi subiunxit regem
 tanquam Dei ministrum, cum vtrumque
 metuendum esse præscriberet: Time, in- *Prover. 24*
 quit, fili mi, Dominum & regem, & cum ob-
 trectatoribus siue Dei, siue regum, ne com-
 miscearis; quoniam repente ab ijs confurgit
 perditio; & ruinam quam vterque afferat,
 quis nouit? Hinc & Beatus Petrus iubet *1. Petri*
 Christianos subiectos esse siue regi quasi *cap. 2.*
 præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo
 missis, ad vindictam malorum, laudem verò
 bonorum. Quos igitur oporteat suspicere
 tanquam à Deo missos, eisdem quoque ab
 ijs qui deliquerint tanquam Dei ministros
 metui constat oportere. Quare si ad religio-
 nis conseruationem & propagationem di-
 uinitus incussus conducit terror, cur timor
 impediatur legitimæ, diuinaque ordinatione
 constabilitæ potestatis?

Nec sane dubium est, quin liberæ sit vo- *CAPVT*
 luntatis credere, omninoque perspicuum *IIII.*

A 5 est

est credere neminem inuitum posse: neque id quisquā incussis terroribus agit, nisi planè desipiat, vt credat aliquis vel inuitus. Verum ad hoc ipsum confert disciplina seuerior, vt multi ex nolentibus & inuitis fiant aliquando volentes. Quippe ad illius magni regis conuiuium, de quo scriptum est in

Lucæ 14. Euangelio, compelluntur quidem inuiti: sed in eo tamen postea reperiunt, quamobrem se latentur intrasse. Foris ergo inuenitur necessitas, sed nascitur inde voluntas: Et fœlix illa prorsus necessitas, quæ ad meliora compellit. Quid Saulo, cum minas cadesque spiraret in Christi discipulos, à religione Christiana fingi potest alienius? sed diuinitus adhibita compulsio fecit eum ex nolente volentem, ex persecutore propugnatores, ex lupo rapacissimo mansuetissimam ouem. Quæ nisi compulsio ac terroris esset utilitas, non prædictum esse per Prophetam legeremus fore, vt prius quidem piscatores, postea verò venatores

Hiere. 16. mitterentur: Mittam piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos: & post hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos de omni monte, & de omni colle, & de cauernis petrarum. Per varios sane montes errabundi vagantur hæretici, dum fide reiecta, superborum hominum diuersos sequun-

sequuntur errores. Nec iam ad eos capiendos mittendi piscatores: venatoribus hæreticorum feritas indiget. Venator enim sylvas cingit, sentes excutit, terroribus vndique multiplicatis cogit in retia. Piscator vero in mare retia mittit, quod incurrerit trahit: neque hic terror adhibendus est ad capiendum, sed esca ad alliciendum. Itaque piscatores Apostoli fuerunt, qui principes Christianos per quos cogere non habebant, sed omnibus salute veraque felicitate proposita, in Ecclesiæ retia pertraxere. At posteaquam fidelium crescente multitudine hominibus carnalibus abundare Ecclesia cœpit, multi que ex his unitate violata, in montes, aut in colles profugerunt, aut in petrarum cavernas sese abdidere; tum venatoribus opus fuit, hoc est, terrenis principibus, qui terroribus percussos caperent, ac reuerti cõpellerent. Non est (opinor) fides vltionæ magis voluntatis, quam virtutis amor atque iustitiæ. Et tamen ad introducendam liberam charitatē, spiritus seruitutis in timore præcessit: omnino que ad id contulit veteris legis pædagogus suarum seueritate minarū; vt accepto spiritu adoptionis filiorum, alacres currerēt diuinorum mandatorum viam, qui prius coacti, seruorum more, suum officium faciebant.

Quid

Quid est autem quod ait extirpari vi adhibita non posse, quod abditum sit in intimis cordis, aut hoc ipsum cor inflecti & molliri, nisi Dei virtute, non posse? An exciderat quod scriptum est à Sapiente: Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplinæ fugabit eam? Inhæret medullitus hominum cordibus, & ab ipsis quidem teneris, stultitia: neque extirpari vlllo pacto potest, nisi sapientiam Deus infuderit. & tamé virga disciplinæ fugat stultitiam. *Prover. 21* & hoc non dubitavit idem ille dicere: Virga atque correptio tribuit sapientiam: puer autem qui dimittitur voluntati suæ, confundet matrem suam. Quod si virgæ fortassis officium æducationis vitio prima ætas effugerit; quid vetat quo minus aliquando gladij fuget metus, quod non adhibita virga reliquit? Ideoq̃ue sicuti puerilium verberum vtilitas illis sententiis demonstrata est: ita & gladii seueritatisq̃ue fructus confimilis commendatur ab eodem Sapiente, cum *Prover. 20* ait: Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo; per hoc indubiè, quod sedulò quid quisque gerat, quid colat, quidve profiteatur, obseruet; atque in facinorosos quidem & corruptores humanæ societatis animaduertat seuerè: eos verò colaudet atque remuneret qui suis benefactis

reme

republicam ornauerint. Cor enim solus
 quidem inflectit Deus, sed ad eam rem ple-
 rumque externum quodpiam ministerium
 adhibet, per quod secretius in cordibus o-
 peretur. Quemadmodum solus ipse incre-
 dulis fidem, & impœnitentibus durisq; cor-
 dibus pœnitentiæ munus infundit: Et ta-
 men scriptum est, fidem ex auditu esse, au-
 ditum autem per verbum Dei. Sermo quo-
 que bonus, & ad fidei ædificationem perti-
 nens, dare dicitur gratiam audientibus. Ut
 igitur per increpationis instructionisque
 verbum, sic & per disciplinæ flagellum quos
 vult ad se cõuertit, occulta operatione gra-
 tiæ suæ. Quæ nisi secretior operatio diuinæ
 virtutis accesserit, frustra terrores admoue-
 rit, quicquid extrinsecus, siue per angelos,
 siue per homines adhibetur. Quam rem vel
 vnius exemplo Pharaonis liceat agnoscere:
 qui tot portentis, vt quasi de somno graui
 infidelitatis euigilaret, excitatus, tot benefi-
 ciis prouocatus, tot denique plagis attritus,
 nihilò melior aut mollior his omnibus ef-
 fectus est. Et quâquam in illo (quod ad pro-
 priam quidem eius salutem attinet) opera
 perdita est, occulto, sed iusto iudicio Dei:
 tamen hæc aliis terrorũ ministeria etiam per
 homines procurata, & sæpe Deo misere-
 profuerunt, & aliquibus quotidie profunt.

Roma 10.
 Ephes. 4.

Nam

CAPVT
V I.

NAM de experientia quod adiungit, ple-
 rumque compertum esse, nihil hac ratione
 profici in fide ac religione conseruanda; nū-
 quid propterea verum est, quod exemplis
 fortasse pauculis, interdum nihil effectum
 esse demonstrari posse videatur? Profert enim
 exemplum Germaniæ, in qua religiosissimi
 Imperatoris CAROLI QVINTI irritos
 asserit fuisse conatus. Quod etiã si ita omni-
 no se haberet, nū circa alios propterea po-
 pulos dormire debet seueritas discipli-
 næ? Nū alterū pater filiū flagris remotis pro
 sua libidine viuere patietur, propterea quod
 alterum nullo correctionis fructu castigat-
 rit? Videamus si Apostoli propterea quolibet
 alios & instruere doctrinis, & terrere
 diuinorum iudiciorum minis deserint, quia
 frustra ad alios lucrificandos his ipsis ratio-
 nibus laborarant. Qui nullos iactis in fini-
 stram retibus ceperat pisces, vbi se ad dex-
 teram conuerterunt, copiosa sunt piscatione
 letati. Quoniam igitur incertū est, propter
 diuinæ predestinationis arcanum, vbi, &
 apud quos vel nostræ correptionis officium,
 vel prædicationis labor, vel orandi sedula
 deuotio, vel ipsa postremo seueritatis disci-
 plina fructum habitura sit: idcirco nulli sunt
 omnino à cura nostra remouendi, sicut nul-
 lus est omnino, de cuius hic sit salute despe-
 randum.

randum. Varijs est curatio tentanda reme-
 dijs, & cum nihil doctrinae institutione, nihil
 monitis, nihil pollicitis, neq; blandimentis
 promouetur, ad seueriora quoque postea
 veniendum est. Forsitan & vexatio intel- *Isaie 28.*
 lectum dabit auditui. Cur enim censemus *Prover. 29*
 scriptū esse: Seruus verbis non potest eru-
 diri; nisi vt intelligeretur inefficacibus ali-
 quando verbis dura iungenda esse verbera?
 Malè autem viuendi vltrix disciplina præ-
 postera est, nisi cum præcedens bene viuendi
 doctrina contemnitur. Quod si hac con-
 tempta, illa quoque circa nonnullos frustra
 sequuta sit, adeo que sint inflexibilia corda
 quorundam, vt & ad ipsa verbera magis ob-
 durescant; tamen ijs flagellatis vel alij sana-
 buntur qui paulo fuerint molliores, vel alij
 præseruabuntur qui fuerant pestilentissimo
 hæreseos contagio corrumpendi. Neque
 enim de nihilo scriptum reperitur: Mul- *Prover. 21*
 tato pestilente, sapientior erit paruulus.
 Quid autem & Gallia nobis exemplum
 obijcitur? cum obscurum non sit (vt ante-
 riorem ab Ariana hæresi purgationem præ-
 teream) grassantem in ea quondam Albi-
 gensium luem (cuius & hodie multi fordi-
 bus inquinantur) Catholicorum principum
 gladijs, annorum aliquot bello, repressam
 tandemque & extinctam esse?

Con-

CAPVT
VII.

*Vide epist.
48. & l. 2.
contra lit-
teras Petri-
liani c. 84.*

Constat certe multis olim ad Ecclesie
Catholicæ castra repetenda, Christiano-
rum principum seueritatem profuisse. Quo-
rum apud D. Augustinum leguntur gratia-
rum actiones, quod terroris flagello Deus
vel malæ consuetudinis vincula dirupisset,
vel dilationum moras amputasset, vel expe-
riri coegisset in Ecclesia falsa esse, quæ de
Catholicis mendax apud schismaticos fama
iactasset; vel quod ignaros veritatis & in
schismate atque hæresi veram se Ecclesiam
fidemque tenere arbitrantes, metus ad eam
cognoscendam audiendamque fecisset in-
tentos; dum vererentur ne sine vllis rerum
æternarum lucris, damno rerum tempora-
lium ferirentur. Ac reuera cum homo du-
rum quippiam molestumque patitur, admo-
netur vt cogitet quare patiatur: vt si pro iu-
stitia se pati perspexerit, id ipsum tanquam
bonum eligat, pro iustitia etiam acerba sup-
plicia sustinere; sin viderit iniquitatem esse
pro qua patiatur, se instructuosissime labo-
rare atque cruciari considerans, mutet in
melius voluntatem, quo simul & sterili mo-
lestia careat, & iniquitate, qua sibi illam ac-
cerfierat. Vnde & illa sunt apud Prophe-
tam, *Indulxisti genti Domine, indulxisti gen-
ti, nunquid glorificatus es? elongasti omnes
terminos terra. Domine in angustia requi-
sierunt*

Isaie. 26.

fierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis. Sapiens quoque in Proverbijs: Lior (ait) vulneris absterget mala; & plaga in secretionibus ventris. Idcirco gratia Christiana (vt Diui Prosperi verbis vtar) effectibus etiam ipsa quibus mundus atteritur, arma famulantur. Quam multos enim qui in tranquillitate pacis sacramentum baptismatis suscipere differebant, ad aquam regenerationis confugere instantis periculi metus impulit? & lentis tepidisque animis quod diu cohortatio queta non suavit, minax subito terror extorfit? Cumque lex esset capitalis aliquando ab Imperatore contra idololatrias constituta, testis est Augustinus non paucis terrorem hunc ad resipiscendum profuisse. Si autem & aduersus Gentiles quaedam aliquando legum fuit cogitata seueritas, quid erit aduersus haereticos & schismaticos faciendum, in quibus tamquam seruis fugitiuis, Dominicus adhuc character agnoscitur? Quorum in numero etsi quidam sint quos tanta malae consuetudinis vorago submerferit, vt omnibus rationibus autoritatibusque resistere malint, quam cedere; tamen & circa illos perseuerare debet diligentia charitatis. Resistant autem duobus fere modis, aut saeuendo, aut pigrescendo. Quid igitur hic faciat

B Eccle-

Prover, 20.

Lib. 2. de
vocatione
gentium,
cap. 33.

Epist. 48.

801. f. 133

Vide Aug.
epist. 50.

Ecclesie medicina, salutem omnium ma-
 terna charitate conquirens, tanquam in-
 ter phreneticos & lethargicos astuans?
 Nunquid contemnere, nunquid desiste-
 re vel debet, vel potest? Vtrisque sit ne-
 cesse est molesta, quia neutris est inimi-
 ca. Nam & phrenetici nolunt ligari, &
 lethargici nolunt excitari: nec tamen sa-
 dula charitas desinit & castigare phrene-
 ticum, & lethargicum stimulare. Ambo
 hac affecti molestia, dum ægri sunt, indi-
 gnantur: sed ambo sanati, de restituta si-
 bi hoc modo sanitate gratulantur. Quod
 si quidam cum ad nos transeant ficti sunt,
 non est iam hoc nostrum, sed Dei iudi-
 cium. Et tamen quidam (inquit Augu-
 stinus) cum ficti putarentur, quoniam ius-
 sionis ad nos terrore transierunt, tales
 postremo in nonnullis tentationibus in-
 uenti sunt, ut quibusdam veteribus præ-
 ferrentur. Num ergo nihil agitur cum in-
 stanter agitur? Neque enim solis huma-
 nis terroribus murus duræ consuetudinis
 per Ecclesie principes expugnatur, sed et-
 tiam diuinis autoritatibus & rationibus
 fides atque intelligentia mentis, per eius-
 dem Ecclesie pastores ac doctores instrui-
 tur. Non igitur nos ad idem semper (ut
 iste ait) saxum impingimus, cum nitimur
 extir-

extirpare vi atque terroribus id quod est
in cordis penetralibus altè reconditum.

Non enim arma sola sunt ad terrorem in
Ecclesia Dei, (quæ parua & imbellis ini-
tio ad hoc creuit, ut & terræ principes ha-
beret pro eius honore & integritate, suis
armis decertantes) sed doctrina quoque
caelestis parata est, qua instruantur atque
sanentur, quicumque instrui se & sanari pa-
tiantur.

QUIN potius ad vetus illi saxum hæ-
reticorum impingant, qui hoc censent fieri
non licere, quod in Ecclesia Dei contra
hæreticos & schismaticos fieri cœpit, post-
eaquam Ecclesiam Catholicam & Roma-
nam, Imperatorum sceptrâ venerata sunt.
Constantinum enim clarissimum Impera-
torem constat contra partem Donati, se-
uerissimam legem tulisse: quem imitati fi-
lij eius, similia ipsi quoque decreuerunt,
Christique regnum aduersus hæreticorum
insolentissimos impetus, legitimo suæ
potestatis vsu defenderunt. Valentinia-
nus & Theodosius Manichæos è ciuita-
tibus expellendos, vltimoque tradendos
supplicio iudicarunt. A Valentiniano &
Martiano in Apollinaristas exilij pœna,
cum omnium facultatum amissione, lege
B 2 decre-

salvator

2. del. 11. d.

2. quo

11. d. 11. d.

11. d. 11. d.

CAPVT

VIII.

11. d. 11. d.

11. d. 11. d.

11. d. 11. d.

11. d. 11. d.

11. d. 11. d.

Vide Codicem

de S. Trinitate

nit. & fide

Cathol.

*Trirartica
hist lib. 2.
cap. 15.*

*Apud Pau-
lum diaco-
nū lib. 16.*

*In miscel-
lis sine a-
pud Paulū
diaconum,
lib. 24.*

*lib. 24.
lib. 24.
lib. 24.*

decreta est: in qua & illud adiungitur, vlti-
mo etiam supplicio eos coercendos esse,
qui illicita docere tentauerint. Sed & Con-
stantini epistola est, in qua præcipit, vt si
quisquam Arii libros cælasse comperiat,
& non repente prolatos igne consumpsisse;
mortis supplicio subiaceat. Multo quoque
pòst, cum variæ per Græciam hæreses gra-
sarentur, Iustinianus Christiana prudentia
Reipublicæ consulens, legem promulgauit,
ne qui essent vsquam intra sui fines imperij
pagani aut hæretici; concessis tamen illis ad
conuersionem trium mensium inducijs.
Posterius quoq; Romani Imperatoris Mi-
chaelis pius in hæreticos zelus apparuit:
hoc est in Manichæos, qui tum Pauliciani
vocabântur: & Antigarios, qui eodem tem-
pore Phrigiam & Licaoniam impleuerant:
& Iconoclastas, quorum ea tempestate non
virulentas modò noxij dogmatis dissemina-
tiones, verum etiam arma & insultus vio-
lentos ad orthodoxæ fidei subuersionem,
Catholici formidabant. Quid arma Pipini
memorem, quid Caroli magni, aduersus
Longobardos Arianos in Italia commora-
tes, sedique Apostolicæ & Ecclesiasticæ di-
gnitati vehementer infestos? Sic enim Ec-
clesiæ matri suæ pij iam olim imperatores
seruire consueuerunt. Hoc vt ei præstaret
ob

obsequium aduersus Eutichianorum rabi-
dam insolentiam, Leonem imperatorē Leo
Pontifex litteris suis vehementer est ad- *Epist. 75.*
hortatus: Debes enim (ait) imperator in-
cunctāter aduertere regiam potestatem ti-
bi non solum ad mundi regimen, sed maxi-
mè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam; ut
ausus nepharios comprimendo, & quæ be-
ne sunt statuta defendas, & veram pacem
his quæ sunt turbata restituas. Cumq; Mar-
tiani Augusti iussu Eutiches exularet pro
impietatis suæ meritis, & tamē in ipsis dam-
nationis suæ locis, multa aduersus Catholi-
cam integritatem blasphemiarum despera-
tius venena profunderet, scripsit idem Pō-
tifex Imperatori, plenum esse rationis, ut
eum ad longinquiora iuberet ac secretiora
transferri. Denique nisi hoc regum esset
officium, cum sceleratos alios, tum maxime
impios, quorum in religione crimen est gra-
uissimum, è medio dissipare, eaque ratione
efficere, quod alij precibus atque obsecra-
tionibus à Domino impetrare contendunt,
ut tranquillam & quietam vitam agamus in *1. Timot. 2*
omni pietate & castitate: non diceret in
Prouerbijs Salomō: Dissipat impios rex sa- *Prouer. 20.*
piēs, & incuruat super eos fornicem; trium-
phum videlicet de ijs foeliciter reportās. Et
scriptum quidem est ab illo ipso Salomone,

B 3 regium

regium thronum clementia roborari : Sed scriptum etiam illud est ab eodem: Abominabiles regi qui agunt impiè, quoniam iustitia firmatur solium. An igitur nos ad vetus saxum impingimus, qui hoc fieri ex Dei verbo licere, & cum res postulat, debere putamus, quod & pientissimi saepe fecerunt reges, & ut facerent, sanctissimi pontifices rogauerunt, si fecissent, episcopi doctissimi probauerunt?

CAPVT
IX.

AN non ipsi potius ad veterum hereticorum vetus (vt antea quoque diximus) saxum impingunt? Illi enim cum premi se ab seculari potestate sentirent, omnis generis argumenta conquirere soliti erant, quibus id nephas esse demonstrarent. Extant apud D. Augustinum Donatistarum argumenta complura, & in his illud Petilianus, quo hunc etiam cernimus vsum esse. Dicit Christus Dominus (inquit) nemo venit ad me nisi quem Pater attraxerit, & cur vos non liberum arbitrium vnique sequi permittitis? Hic (opinor) quiuis animaduertit facillimè, quod ille dicit ex Euangelio neminem ad Christum venire nisi quem pater attraxerit, hoc esse omnino quod iste dicit, fidem ac religionem donum esse Dei. Donando enim fidem atque pietatem, attrahit ad filium pater. Sed si eius hic attractus, quo

Lib. 2. contra
Petilianum
cap. 84.

quo gratia commendata est, nullam adhiberi compulsionem propter liberum arbitrium, pateretur, non eius iussu in Evangelio legeremus quosdam intrare compulsos: neque ad huius, qua de agimus, rei significationem scriptum reperiremus, quemadmodum ancillam suam Agar Sara percussit: quæ cum propterea profugisset, iussa est ab Angelo reuerti ad dominam suam: ut nimirum intelligeremus hæreticos & schismaticos (quorum in Agar ancilla quædam adumbratio præcesserat) contra Ecclesiam dominam ac matrem suam superbè sese erigentes, propterea ab eadem verberari & affligi, ut iam correcti, salubriter edomita superbia reuertantur. Proferebat & Iulianus hoc miserimum, ut Augustinus ait, argumentum, quo vniuersi (inquit) vtuntur hæretici, quos à perniciosa licentia leges imperatorum Catholicorum premunt: illam partem laborare rationis inopia, quæ in differendo cum terrorem surrogat, nullum à prudentibus impetrat, sed cæcum à meticulosis extorquet assensum. Imo verò, sicuti dictum est, aperit multis oculos afflictio, dumque eos in propria salutis negotium esse cogit intentos, quod discuti & quæri seriò compellit,

B 4 etiam

401. 1192
Genes 16.
Vide Aug.
epist. 48.

251. 1192

Lib. 3. con-
tra Iulia-
num. ca. 8.

251. 1192
lib. 1. ca. 11
quædam

etiam inueniri Deo illustrante facit, constanterque & magna deinceps cum ratione teneri. Ideoque de Pelagianis quibusdam verba faciens D. Augustinus, quorum quidem seueritatis metus linguam represserat, sed nondum tamē animos sanauerat. Quantum existimo (inquit) doceri facilius possunt, dum in eis timor seueritatis doctorem adiuvat veritatis, vt opitulante Deo, gratia eius intellecta atque dilecta, etiam loquendo expugnent, quod iam loqui non audent. Eam ob rem Olimpium Comitē litteris

Epist. 104. adhortatur suis, vt leges Cæsaris aduersus Gētiles & Donatistas euulgaret. In quibus & hoc scriptum reliquit, quorundam senesque paucorum fide firma & stabili gratulari, qui ex occasione legum ipsarum ad Christianam religionem vel Catholicam pacem conuersi essent. Denique & ante Augustinum Optatus Mileuitanus author est, quātopere aduersus Catholicam pacē Donatistarum oblatrarit inuidia, quod à Macario præfecto, Marculus & Donatus schismatici homines interfecti dicerentur. Quasi (inquit ille) in vindictam Dei nullus mereatur occidi. Et illi quidem, quod isti quoque faciunt, cum nonnullis argumentis vrgerentur, tempora separabant; vt alia fuisse dicerent ante euangelium, alia post euangelium;

Lib. 3. aduersus Parmenianum

illa

illa feueritatis atque iustitiæ fuisse; hæc benignitatis & clementiæ: Scilicet, quia iussus est Petrus gladium suum in vaginam recondere, quo serui sacerdotis auriculam amputarat. Sed Christus (vt rectè est ab Optato responsum) pati venerat, non defendi; & si cogitatū suum Petrus impletet in passione Christi, videretur in seruum vindicari, non populus liberari. Ex his omnibus satis perspicitur, non nos tanquam ad saxum hoc vetus impingere, sed hæreticos solere, eosque omnes qui dum licere sibi quod libet volunt, disciplinæ feueritatem qua coercantur ferre non possunt. Quorum, si quis eos attigerit, vetus est asylum ceu antiqua iactatio; vt beatos vel ob hoc se esse prædicent, quia scriptum sit: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Nec attendunt quod dictum est, propter iustitiam, nisi quia suæ hæresi qua iustitiæ fundamenta subuertunt, quaque per blandiloquentiam & assentationem corda seducunt innocentium, iustitiæ & pietatis nomen imponunt. Nos ergo persecutores corporum vocant, se verò grauiores multo persecutores animarum & trucidatores esse non agnoscunt. *Rom. vii.*

ET ijdem tamen sunt, quos vbi sæculari potentia valere contigerit, acerrimos etiam

CAPVT
X.

B 5 corpo-

corporum bonorumque omnium persecutores & oppressores violentissimos patimur. Quid enim non eorum passim, ubi superiores euaserunt, Ecclesiasticarum opum inexplebilis auaritia rapuit? Quæ non sacra, violenta inuasit impietas atque sceleravit? Quæ non humanitatis iura violauit fera nimis & inaudita crudelitas? Nulla denique fuit Circumcellionum vis atque sceleritia, quam non isti quibusdam in locis propemodum persequendo superarint, aut certe æquauerint. Memorabile nobis theatrum crudelitatis ante pauculos annos vicina exhibuit Gallia. Vbi aut terra uiuos infodere Catholicos, aut eorum paruulas adhuc proles discerpserunt, aut euiscerarunt sacerdotes, aut abstractam capitis pellem refixere clavis, aut (quod nequit sine ingenti animi horrore cogitari) resecta impudenti crudelitate genitalia, deuorari à miseris coegerunt. Nam reliqua erant vulgaria; strangulationes, confossiones, submersiones, carceres, contumeliæ & verbera. Apertè ut in istiusmodi hominibus (si homines tamen sunt & non feræ potius crudelissimæ) locustas illas agnoscere liceat, de quibus scriptum sic est in Apocalypsi: Et similitudines locustarum similes equis paratis in

Apocal. 9.

præ

praelium; & super capita earum tanquam
 coronæ similes auro; & facies earum tan-
 quam facies hominum, & habebant capil-
 los sicut capillos mulierum; & dentes eo-
 rum sicut leonum erant: & habebant lo-
 ricas sicut loricas ferreas; & vox ala-
 rum earum sicut vox currum equorum
 multorum currentium in bellum: & ha-
 bebant caudas similes scorpionum, & a-
 culei erant in caudis earum. Quibus in
 verbis quis non protinus, si paululum at-
 tenderit, hæreticos significatos intelli-
 gat? Quorum & quasi humanæ facies sunt,
 propter primam simulationem humanita-
 tis; & leonini tamen dentes, propter in-
 clusam, quæ se post exerit, feritatem;
 & auro coronæ similes, propter falla-
 cem imitationem Ecclesiæ; & loricae fer-
 reæ, quod eorum obstinatissimæ mentes
 nullis sese finant veritatis iaculis pene-
 trari; & capilli mulierum, propter car-
 nis curam, projectasque in voluptatem
 cogitationes? Eisdem & postea Ioannes *Apocal. 9*
 per equos significat, quibus sunt leonina
 capita ad sæuiendum, vimque faciendam
 in persecutione. Quorum (ait) de ore
 procedit ignis, fumus & sulphur; pro-
 pter blasphemias, ignitaque tela perni-
 ciosi sermonis. Nam potestas equorum in
 ore

ore

ore ipsorum est, & in caudis eorum. Et enim caudæ eorum similes serpentibus habentes capita, & his nocent. Caudas porro, hæreticorum ministros intelligit. Propheta
Apocal. 9. enim docens mendacium, hic est cauda. Capita verò caudarum (interprete Augustino)
Isaia 9. mundi sunt principes. In his igitur & caudis & capitibus vis inest ad nocendum maxima: siue cum falsi Prophetæ docendo seducunt, siue cum ab ijs corrupti & incitati principes, etiam terrendo & torquendo ad mala facienda compellunt.

CAPVT
 XI.

AT propterea (inquiunt) erumpitur in sauitiam aliquando, quod Ecclesiastici attemperare se ad instituta nostra & mores nolunt. Hoc & Gentiles pallio suum in Christianos odium tegere, suamque sauitiam, iram esse iustam persuadere conabantur. Hoc tamē & iste pallium vsurpare non dubitat: asseritque non aliam ob causam pulsos Hollandia & Zelandia homines Ecclesiasticos, quàm quia se accommodare noluerint. Sed si visa est ea satis iusta causa pellendi, num etiam strangulandi? num & cruciatibus varijs excarnificandi? num aut demergendi, aut affiendi modestissimos etiam homines omni genere cõtumeliarum? Errant enim, si passiones & ludibria sanctorum terra marique suscepta putēt ignorari tametsi

rametſi plenius eadem aliquando pateſieri
 poſſe ſperemus. At magis etiam (inquis) ſæ-
 uiendum fuit in nonnullos, quod Hispani-
 corum conſiliorum participes occultis co-
 natibus patriæ perniciem molirentur. Hoc
 enim (ne quid fingere ipſe videar) & iſto in
 libro ad accusationem trahitur ſacerdo-
 tum, & cleri Hollandici. O quàm facile eſt
 vt canem cædas, baculum reperire! nam &
 olim eiſmodi cauſæ prætextu ab Theodo-
 ra Auguſta, Eutichiana peſte corrupta, pul-
 ſus in exilium eſt Beatus Papa Syluerius:
 quia nimirum deprehenſæ fingerentur eiſ
 litteræ, quibus Romam Gotthos, quos &
 ipſe clerusque totus infeſtos patiebatur, ad-
 uocaſſet. In Aphrica verò ſæuientibus Van-
 dalis, quid non perpelli crebro ſunt Catho-
 lici homines ab Arianis propter odium Ro-
 manorum, quibus ſauere & quibuſcum age-
 re ſubinde literarum occulto cōmercio di-
 cebantur? In iſtiusmodi comminiſcendis
 concinnâdiſque calumnijs vſque adeo ſem-
 per hæretici valuerūt, atque etiamnum va-
 lent; vt & hic vulpes non iniuria metuat, ne
 caudam non habere probetur, quo poſſit
 cum ſimia, Leonina lege proſtigari. Nam &
 huius apologi lepidam commemorationem
 interſerit, nec aduertit quàm iſ iure poſſet
 in ſimilis farinae homines retorqueri. Cum
 enim

•

enim Ecclesiasticum ordinem canes & angue peius oderint, hunc maximè cupiunt ex omnibus terrarum angulis esse dissipatum. In hoc ordine perspiciunt Domini ouilis esse pastores, qui nisi sublatis sint, liberam sibi non esse sentiunt mactandi perdendiq̄ facultatem. Molesti in eo sunt latratus canum, quibus contra luporum rabiem otina simplicitas defensatur: ideoq̄, hos vt saltem abigant, in id omnibus consiliorum suorum curis incumbunt. Quod si quorundam huius ordinis hominum latari societate & coniunctione videantur, id callidæ & temporariæ dissimulationis quædam facit industria, quo minus ulli ab eorum familiari consuetudine abhorreant, quam non refugisse quosdam etiam pastores aduertant. Ergo vel odium suum fictæ amicitia larvis diligenter operiunt, quo suas partes reddant coniunctione firmiores; vel, quod dissimulare non possunt, hoc quolibet æquitatis quæsito colore, iustum conantur efficere. Quis enim non protinus hominem seditiosum oderit? quis Reipublicæ ferendum putet esse proditorem? sub his ergo criminationibus quasi plausibiliter aut exploduntur, aut in vincula conijciuntur, aut etiam

etiam trucidantur, quos intempestiuum ad-
 huc fuisset sacerdotij nomine disturbare. *Tritarte*
 Sic olim Iulianus Apostata cum ritum Pa- *b ff lib. 6.*
 ganorum modis omnibus constituere co- *cap. 27.*
 naretur, atque id tamen effici vi adhi-
 bita non posse videret, ecclesiarum præ-
 sules & clericos, seditionum aliorumque
 scelerum prætextu submouit & ciuitatibus;
 id agens reuera, quamcunque speciem
 obtenderet, vt illorum absentia paulatim
 Ecclesia solueretur: & nec sacrorum mi-
 nistri, nec qui docerent vlli existerent,
 istoque modo temporum lapsu propriæ
 religionis obliuionem Christiani pateren-
 tur. Nec verò sum ignarus interesse plu-
 rimum, quid publicis vel ciuitatum, vel
 eorum qui præfunt, decretis fiat, quidve
 priuata rabie vel dolo nonnullorum. Sed
 neque illud etiam nescio haud multum in-
 teresse, siue fieri quid iubeas, siue commit-
 ti sinas, cum possis & debeas impedire.
 Si autem impediri vis & rabies multorum
 non potuit, etiam si sæpe quid fieret non la-
 teret, infelicior profectò omni miseria do-
 minatus, talium vel subditorum, vel seruo-
 rum aut sociorum operam necessariam ar-
 bitrari. Sed quid si etiam illi fidelissimi pu-
 tentur qui maximè Ecclesiam oderunt? qui
 vel ad struendas calumnias ingeniosissimi,
 vel

vel ad torquenda in bonos conuictorum iacula promptissimi reperiuntur? Num inter hos ecclesiastici constituti, propterea videbuntur accusandi, quod sese accommodare, aut condescendere, aut conuiuere nequibunt? Et quam obsecro requirunt ad sua, vel dogmata vel mores attemperationem? Si enim hoc exigunt vt ipsis in quibusdam articulis tradita nobis doctrina cedamus; & vel detrahamus quippiam, quo se offendi querantur, vel adhibito quasi temperamento ad eorum arbitrium molliamus; vel non eis saltem errorem coarguendo repugnemus; rem poscunt & à natura veritatis abhorrentem, quæ nihil inimico sibi errori concedi patitur, & maiorum exemplis vehementer improbatam. Non enim obscurum est quam sibi nec vnicam illam consubstantialitatis vocem eripi sustinuerint, vt patri filius nō consubstantialis, sed similis duntaxat esse diceretur: & qui id spe pacis atque concordia permiserint, velut in Ariminensi factum synodo legitur, non incertum est quantum improvida simplicitate sua hæreticorum auxerint animos, vt se vicisse iure quodam suo gloriarentur. Ea enim est hæreticorum crebris experimentis cognita versutia improbitas, vt ijs si vel ad latum vnguē cesseris in veri assertionem, insoleat amplius,

amplius, iactentque perfidiae dextras, & eo ipso premat infestius, quo pacatiores futuri credebantur. Magnus proinde ille Basilius cum a praefecto monitus esset ut pareret tempori, neque tot Christiani orbis Ecclesias propter dogmatum subtilitatem diutius exagitari pateretur; respondit eos qui diuinis sint eloquijs innutriti, corrumpi de diuinis dogmatibus ne unam quidem syllabam sinere; sed quasuis citius mortis species amplecti. Denique viderint qui sic obsecundari sibi volunt, quemadmodum parere tum queat Episcopus Apostolo praecipienti: Praedica verbum, inste oportune, importune; argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Et rursum: Oportet Episcopum amplecti eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere. Alibi quoque admonet, ut cum modestia corripiantur ij, qui resistunt veritati. Quod vero ad facta pertinet, moresque haereticorum proprios, num id postulant, ut si res sacras plenis buccis irrite eant, nos corrideamus? Si templa, si sacra prophanent, si diuorum imagines detrahant, abijciant, conculcent, nos ea facta comprobemus? Si ecclesiastica ieiunia auido carni esu, si festa seruilibus operibus violent, nos hisce pro nihilo putatis, criminis

*Tripertita
hist lib. 7.
cap. 36.*

2. Timot. 4.

Titum 1.

C socie-

societate maculemur? Si postremò corrū-
 pere hæreseos veneno simpliciores nitatur,
 nos fratrum nostrorum animas perdi mulsitares
 patiamur? Cur requirunt accomodationem,
 quam non nesciunt litteris Apostolicis prohi-
 beri? Nolite (inquit Paulus) communicare in-
 fructuosis operibus tenebrarum, magis autem
 redarguite. & Nolite iugum ducere cum infi-
 delibus. Quæ enim participatio iustitiæ cum
 iniquitate? aut quæ societas luci cum tenebris?
 quæ autem concordia Christo cum Belial? aut
 quæ pars fidei cum infidei? Et alio in loco:
 Denunciamus (inquit) vobis fratres, ut sub-
 trahatis vos ab omni fratre ambulante inor-
 dinate, & non secundum traditionem quam ac-
 ceperunt à nobis. Et rursus: Rogo vos fra-
 tres, diligenter obseruetis eos qui dissensio-
 nes & offendentia præter doctrinam quam di-
 didicistis faciunt, & declinate ab illis. Tota ergo
 questio hæc est; rectene an verò inordinate
 ambulent ij qui sua placita, non Ecclesiæ Ca-
 tholicæ instituta sequuntur: qui non quod tra-
 ditum est tenent, sed quod quisque fuerit pro sua
 libidine vel opinione commentus. Quod si
 prauè ambulant, nos declinare iubemur: si
 verò nos ambulamus inordinate, ipsi nos vi-
 itare tenentur: si neque ipsi nos, neque nos illos
 vitare tenemur; aut igitur Apostolica præ-
 cepta delenda sunt, aut, quod fieri non po-
 test,

rest, vtrique iuxta Euangelij veraque fidei normam ambulamus; qui tamen pugnantem adeo fidei doctrinaeque vias viuendo sequimur.

S E D non desunt qui has res propter CAPVT
XII. quas dissidijs istis collidimur, opinionum esse non fidei res arbitrentur: neque admodum interesse siue hoc, siue illud teneatur, de quo, tanquam de quodam problemate, vtramque in partem differatur. Ideoque certis quibusdam atque illis primis, quae symbolo Apostolorum expressa sunt, religionis capitibus, ex vtraque parte conseruatis, de reliquis, salua familiari quotidianaque & Christiana amicitia, vltro citroque disputari oportere contendunt. Sicut olim Apelles *Lib. 5. eccl.
histo. ca. 13* (quiddam enim esse videtur, tamen non per omnia simile) assererat non oportere omnino fidei discuti rationem; sed vnumquodque debere in eo quod credidit permanere. Salutem namque his esse qui in Crucifixum sperent, tantum si in bonis operibus inueniantur. Themistius quoque Philosophus, cum Valentis imperatoris Ariani, ad delendos Catholicos cerneret improbum zelum; hac eum ratione mitiorem reddere conatus est, si scriberet gratius esse Deo, quod non facile cognosci videatur; diuersisque de illo diuersa profitentibus, non vno modo glorificetur. Ad similem modum,

*Tribartita
hist. lib. 7.
cap. 12.*

C 2 & ho-

& hodie quidam dissipatas atque distractas,
 ob religionum professionumque diuersita-
 tem amicitias adglutinant; vt quamcunque
 libuerit de Catholico dogmate vel fingere,
 vel sequi sententiam, non ideo quisquam sit
 ab amicitia repudiandus, Christiana modò
 professione tegatur. At hoc Cassandri no-
 uum hac quidem ætate commentum, ab re-
 liquis etiam sectariorum scholis explosum
 est: qui tam multa ipsi propter testimonia
 scripturarum credenda proponerent, quæ
 nullo expressa veteri symbolo continen-
 tur: tam multa etiam olim quæ diuinis ex
 litteris haurirentur certissime, sic credita
 non ignorarent, vt qui aduersa sensissent,
 hæreticorum catalogo reperirentur adscri-
 pti. Viderunt & hoc fortassis astu callidi
 serpentis agi, vt dum ea quæ fidei sunt ad
 liberas opiniones reuocantur, sensim & ea
 fides quæ de primis est suscepta capitibus,
 ex hominum animis euanescat. Vt enim
 vectibus aliquando milites infima turrium
 saxa quibus fundamenta sustinentur, recti
 operti que conuellunt, vt nec opinantibus
 hostibus, cum adhuc illæ firmæ viderentur,
 repentina ruina concidant: ita prorsus ver-
 tutissimus diabolus specie quadam pietatis
 obtectus, sensim per suos milites fidei stru-
 cturam demolitur: id quidem prius omni
 cura

cura cauens, ne summa apertè petere videatur. Sed reuera vno atque altero ex subiectis articulis ad hanc opinandi libertatem reuocato, quasi subductis lapidibus, ipsa quoque principia subruit: tandemque vnã illam Catholicam & Apostolicam fidem, quæ etiamnum successoris Petri ministerio conseruatur, apud non paucos euertit funditus. Cum autem omnes vnus compage corporis debeamus astringi, atque huius corporis vnitatem spiritus vnus contineat, neque spiritus esse vnus possit tam diuersa atque aduersa loquentium; nõne id potius efficitur, fidem, fidei quæ & dogmatum de religione professionem vnã omnium esse debere, qui huius sint corporis membra? Dissipari quoque necesse est, breuique dissidijs & confractionibus collidi societatem hominum illorum qui non inter se mutui amoris glutino cohæreant. Pacem enim concordiamque gignit amor, qui si refrixerit, continuo bella sequuntur. Si autem ortæ controversiæ de rebus ijs quæ ad salutis negotium nihil omnino pertinent, sæpenumero amicitiarum serenitatem obnubilant; quoniam modo non eas promptissimè scissura videantur ea dissidia, quibus inter se homines pugnantibus de religione sententijs magna verborum digladiatione confligant? Atqui

C 3   cohæ-

coherere semper voluit Christus corporis sui membra vinculo pacis. Quis enim suo præsertim corpori, non omnibus modis de perpetua coniunctione & vnitate prouideat? Quo fit vt vnam in familia sua omnium fidem, fideique & dogmatum professionem, tanquam amicitia Christiana fundamentum atque firmamentum esse voluerit ille, qui habitare facit vnanimes in domo: qui & orauit sollicitè pro suis vt omnes

Ioannis 17 vnum essent, sicut ipse & pater vnum sunt: & propterea mortem non dubitauit oppete-

Ioannis 11 re, vt eos qui dispersi vel erant tum, vel futuri erant postea per errores varios, congregaret in vnum non locum, sed corpus: quod ijs vinculis coereretur, quæ in epistola ad Ephesios beatus Apostolus commemorat: Vnus Dominus, vna fides, v-

Ephes. 4. num baptisma, vna spes vocationis nostræ: qui ad hanc sui corporis conseruandam vnitatem, vnum omnibus præfecit pasto-

Ioannis 21 rem, vbi dixit: Pasce oues meas; quo sic capite constituto, schismatis tolleretur occasio. Qui deniq; vnanimitatem Christianam

Lib. 1. epistolarum, epistola 8. (quemadmodum ait D. Ciprianus) firma sibi atque inseparabili charitate connexam, etiam instituto sacrificio declarauit; imò & confirmauit atque perfecit, vt baptizati prius in vnum corpus, multo postea magis

gis vnum essemus omnes, qui de vno pane
& de vno calice participamus. Ideoque
Beatus Apostolus cum probè teneret nisi
vna fide consensioneque animorum, in ijs
præsertim quæ religionis sunt, Ecclesiastici
corporis vnitatem non posse contineri: ob-
secrat Corinthios, vt idipsum dicant om-
nes, & non sint in ijs schismata. Nec dicat
alius: Ego quidem sum Pauli: alius, ego au-
tè Apollo: alius, ego verò Cephæ aut Chri-
sti, sed simul omnes non simus nisi Christi.
Quia nec diuisus est Christus.

1. Corint. x

v. v. v. v.

v. v. v. v.

v. v. v. v.

CAPVT
XIII.

QVÆ cum ita se habeant, vehementer
admiror quibus scripturarum locis reper-
rit iste quod ait, vnam esse hanc conseruan-
dæ Catholicæ religionis rationem, si inter
omnes firma cõstet animorum coniunctio,
& mutua societas, non habita magnopere
ratione quæ quisque de religione dogmata
consectetur. An verò? istane potest amicitia
Christiana videri, quæ non constet ia-
cto prius vnus fidei religionisque funda-
mento? Et multum intererit in amicitijs
iustusne sit quispiam an fraudulentus, so-
brius ac temperans, an verò ebriosus, &
non intererit, quàm quisque sit erga Deum
pius ac religiosus? Retulerit persæpe mul-
tum sitne Italus, Hispanus, aut Germa-
nus, & nihil retulerit sitne hæreticus

C 4 aut

aut Catholicus? Quid præposterum magis
quàm ab amicitia respuere quod fecit Deus,
in amicitiam verò sine discrimine recipere
quod Diabolus seminavit? Etenim verissi-

Epist. 25.

*Theod. in
Trip. lib. 7
cap. 36.*

mè dixit Augustinus, neminem posse vera-
citer amicum esse hominis, nisi fuerit ipsius
primitus veritatis. Præclarè quoque inui-
ctissimus ille Basilius: Amicitiam (inquit)
imperatoris magnam cum pietate iudico,
sine qua perniciem potius hanc appello.
Cumque varij sint amicitiarum gradus, suis
quasi fundamentis vinculisque discreti, vi-
derint sane huius amicitiaæ suæ quæ funda-
menta constituent, satis perspicuum est
mundi huius eam esse, non Christi. In qua
amicitia siue eam carnis propinquitatis, siue
commercii negotiationum, siue quid aliud
connectat, non religio fouetur, sed tâquam
posteriore habenda loco negligitur. Et
quoniam vtrinque religionis studium fri-
get, minus ipsa quidem contradicentium
verbis impetitur, sed rebus tamen ipsis ac
quotidiana communicatione, magis magis-
que languescit. Cædit sæpe suo de iure plu-
rimum, ne fortè amicitiaæ tranquillitatem
obturbet. Ac primū quidem displicet quod
agitur, pòst vbi consuetudinem frequentia
peperit, facile & contemptum consuetudo
parit. Ex quibus veluti fontibus, alta tandem
veræ

veræ & Catholicæ religionis manat obli-
 uio. Quid ergo est quod hac ratione lan-
 guentis, imò propemodum emortuæ in re-
 ligione Germaniæ profert exemplum?
 Num magis intelligi potuit, quid per huius
 os diabolus loqueretur, quàm si religio-
 nis nostræ statum vellet ad normam per-
 euntis Germaniæ reuocari? Hanc mirum
 non est si tranquillam diabolus quietamque
 relinquat, quam multa post prælia, suam
 tandem magna ex parte victor effecit. Ut
 enim verissimè D. Ciprianus ait: Quos vi-
 cerit diabolus, hos tanquam iam suos factos
 contemnit ac præterit: illos verò pergit la-
 cessere, in quibus Christum cernit habitare.
 Quamquam non vanis rumoribus, sed certis-
 simis significationibus cognoscitur, multos
 in diuersis Germaniæ prouincijs hæreseos
 iugo quasi delassatos, longoque erroris car-
 cere clausos, Catholicæ religionis iam red-
 dita luce ac libertate latari. Sed si illic ta-
 men plerisque adhuc in locis partim libera-
 est (terrente nemine) errandi facultas, par-
 tim sublata potestas est veritatem profiten-
 di: illum profectò nos debemus statum vo-
 tis omnibus deprecari; Ne in eum incida-
 mus, quoad possumus, enitendum est omni-
 ope ac viribus. Ne denique tam scedè om-
 nes hæ prouinciæ maculentur, interest om-

Lib. 1. epi-
 stolarum,
 epistola 10

nium quidem, sed præcipuè Catholici Principis : qui sui regni hoc esse primarium deputat ornamentum, si in eo Catholica religio maximè florere conspiciatur : qui iure optimo regnum se suum tenere non putat, nisi in eodem Ecclesiam Christi habeat.

Epist. 31. Hæc enim est charitas expetenda (inquit Ambrosius) hæc est charitas maior imperio, si fides tuta sit, quæ seruat imperium. Quæ ut illi tantopere curæ sit, exempla habet maximorum imperatorum. Ut enim inuictissimum imperatorem Carolū Quintum eius patrem præteream, à quo susceptus est incredibilis pro Ecclesia labor, Theodosij certe pientissimi clarissimi quæque imperatoris, hæc ad extremum vsque spiritum cura fuit. Quem cum multis nominibus, tum ob id præcipuè sibi mirè charum fuisse testatur Ambrosius, quòd & cum iam corpore solueretur, magis de statu Ecclesiarum, quam de suis periculis angeretur.

*In oratione
de obitu
Theodosij.*

CAPVT
XIIII.

AT optimè (aiunt quidam) prudentissimæque statum ecclesiarum curauerit, si gladio recòdito vnumquæque pro suæ conscientia testimonio viuere in religione patitur. Hoc enim & iste postulat haud obscuris verbis. Quo quidè in loco diceretur aliquid quod audiri posset æquius, si omnium conscientias vera fides ac Dei timor instrueret.

Nunc

Nunc verò tanta conscientiarum in multis absurditas est, adeoque illæ ad omnia pro libidine cuiusq; laxantur; nihil ut sit adeò sacrilegum aut impium, quod non ab aliquibus ex cōscientiæ testimonio peragatur. An obscurum est non paucos ex conscientiæ testimonio, imo verò ex impulsu (ut aiebāt) spiritus sancti hunc zelum suscepisse, ut Dei ministros sacerdotes quos possent obrūcarent? ut sacra Deo tēpla propter eam quam sibi fingebant idololatriam, sacrilegis manibus ac pedibus prophanarēt? Quid si & hoc habeat conscientiæ testimoniū, quod etiam litteris quidam mādauerunt: Omnes in Republica debere esse pares: nō alios alijs quicquā in vlla re præscribere: neminē ut superiorem audiendū esse, cum suus cuique spiritus ad omnia recte sapienterque gerenda sufficiat? Hoc igitur si quisquam erit qui sequatur, ut erunt certē plurimi, nōne breuī ex testimonio cōscientiæ Republicā euersam, & sacra prophanaq; omnia perturbata & confusa cernemus? Scimus etiam quibus testimonium conscientiæ dictauerit, ut de alienis vxoribus cogitarent. Quæ conscientia sic à Spiritu informata significabatur, ut dicerent: Spiritus meus concupiscit carnem tuam. Hæc igitur aliaque permulta, quæ longum esset persequi, si quisquam

ex

ex conscientia suae testimonio facere sine-
 retur; & si nulla in rebus humanis diuinitus
 ordinata superior potestas timeretur, non
 modò breuì nullam Ecclesiã, sed nec Rem-
 publicam vllam haberemus. An est igitur
 hæc Christiana libertas, quã & hoc sub no-
 mine quidam postulant, vt pro suo quisque
 arbitrio & facere quæ velit, & de religione
 sentire permittatur? Non (inquis) quæ velit
 quisque facere, sed prout libuerit de reli-
 gione sentire. Quasi verò minor sit religio-
 nis causa quàm morum: quasi regula certa
 sit iuxta quam viuatur, & non sit aliqua cer-
 ta ad quam fidei & pietatis ratio reuocetur
 quasi denique liberum de religione iudi-
 cium, libertas quoque ceu potius licentia,
 qua deteriores omnes reddimur, rebus in
 agendis non multo pòst consequatur. Et
 quæ mors animarum peior atque nocentior
 esse possit quàm libertas erroris? Hoc qui-
 dem Augustinus præclare dixit cum tale
 quippiam in Donatistis reprehenderet; qui
 propterea Iulianum Apostatam habere im-
 peratorem & iudicem, quàm Constanti-
 num Catholicum maluerunt. Nam prior
 Constantinus (inquit) contra partem Do-
 nati seuerissimam legem dedit. Hunc imi-
 tati filij eius talia quoque præceperunt.
 Quibus succedens Iulianus, desertor Chri-
 sti &

Epist. 166.

sti & inimicus, supplicanti-
 bus Rogatiano & Pontio,
 perditioni partis Donati lib-
 eritatem permisit. Denique tunc
 reddidit basilicas hæreticis,
 quando templa dæmonijs; eo
 modo posse putans Christianum
 nomen perire de terris, si vni-
 tati ecclesiæ, de qua lapsus
 fuerat, inuideret, ac sacrilegas
 dissensiones liberas esse per-
 mitteret. Attendis (opinor)
 quodnam dicat Iuliani studium
 fuisse, cum schismaticis Do-
 natistis libertatē permitte-
 ret, quam imperatores catho-
 licī negauerāt. Hoc idem pro-
 fusus & nunc diaboli studium
 est: ut videlicet sacrilegis dis-
 sensionibus, libertate permis-
 sa, paulatim & Christi no-
 men è terra viuentium eradatur.
 Sed hoc ut peragatur scilicet
 exitiosamque fraudem quo pau-
 ciores deprehendant, interea
 Christi nomen in ore est omni-
 bus, huius se spiritum, huius
 verbum per omnia sequi profi-
 tentur. Atque ut regis sub no-
 mine cudunt quæ volūt Regi
 rebelles, sic iidem studiosis-
 simè de Christi protestantur ini-
 urijs, qui maxime Christo ad-
 uersantur. Scit enim hoc
 nomen diabolus displicere non-
 dum posse, quantoque magis
 ab eo conatur sensim auertere,
 tanto hoc & commendat blandius,
 & inculcat frequentius: agni-
 que sibi quasi *Apocal. 13*
 duo cornua facit, quo minus in
 eo vox draconis suspecta habeatur.
 His ergo conatibus eius

eius

eius qui & discipulos Christi expetiuerat vt
 cribraret sicut triticum, non seles omnes pijs
 precibus, reges autem peculiariter gladijs
 suis opponerent? Et quibus dictum est: Ser-
 uite Domino in timore, & exultate ei cum
 tremore, ne quando irascatur Dominus, &
 pereatis de via iusta? nonne regibus? At
 quonam modo seruiunt Domino reges in
 timore, nisi ea quæ contra Domini iussa
 fiunt, religiosa seueritate prohibendo? Ali-
 ter enim eorum quisque seruit quia homo,
 aliter quia Rex est. Nam quia homo, seruit
 viuendo fideliter: quia verò rex est, seruit
 leges iusta præcipientes, & contraria pro-
 hibentes, conuenienti vigore sanciendo. Si-
 cut seruiuit Ezechias, lucos & templa ido-
 lorum & ea excelsa quæ fuerant cõtra Do-
 mini præceptum constructa, destruendo.
 Sicut seruiuit Iosias, cum talia & ipse pius
 imitator faceret. Sicut seruiuit Rex Nini-
 uitarum, ciuitatem vniuersam ad Domi-
 num pœnitentiæ placandum operibus, reli-
 gioso Dei timore compellens. Sicut serui-
 uit Darius, cum idolum confringendum
 Danieli traderet, eiusq; inimicos leonibus
 objiceret. Sicut seruiuit Nabuchodonosor,
 quando omnes in suo regno positos, à Deo
 vero blasphemando, lege terribili prohib-
 buit. Postremò (vt propinquius aliquod
 iunga-

iungamus exemplum) sicut seruiuit Valen-
 tinianus iunior: ad quem cum propter re-
 cuperanda templorum iura & sacerdotiorū
 prophana priuilegia cultusque sacrorū; suos
 misisset Roma legatos, simulque (quod gra-
 uius est) Senatus nomine niterentur: vni-
 uersis qui in consistorio aderāt, Christianis
 pariter atque Gētilibus reddenda esse cen-
 sentibus, solus ille velut Daniel excitato in
 se fidei spiritu, Christianos quidem perfidiæ
 arguebat, Gentilibus verò referebat quod
 pius frater eripuisset, hoc à se reddi non pos-
 se: quod in eo & religio læderetur & frater.
 Deniq; postulet (inquit) parens Roma alia
 quæcunque voluerit, debeo affectum paren-
 ti, sed magis obsequium Deo parentis au-
 thori. Veterem suam repetebat Roma in
 religione libertatem, id est antiquam, teter-
 rimamque in impietate seruitutem. Num
 reddidit Valentinianus? minimè verò. Et
 hoc, ne religio (inquit) læderetur & frater.
 Mirum si prophanis idolorum cultibus re-
 ligio lædeatur, & non lædatur hæresibus:
 imò verò tanto grauius officiunt, quanto
 latentius fallunt sub blandissimo nomine
 redemptoris. Si religionem non lædunt
 hæreses, quæ sunt ergo vulpes paruu-
 læ quæ demoliuntur Dominicas vineas,
 proptereaque non liberè vagari sinuntur,
 sed

D. Ambro.
in oratio-
ne funebri
de obitu
Valentinia-
ni.

- Cantico. 2.* sed capi iubentur? Capite (inquit) nobis vulpes paruulas; quas & satius esse dicit Bernardus gladio illius coerceri, qui non sine causa gladiū portat, quàm permitti imbecillos multorū animos in errores traducere: præsertim quia & vulpes, quod mirādum est, in aprū sensim proficit, aut certe si & prius aper erat, vulpinisq; & utebatur fraudibus, & tegebatur exuijs, tādē illū detegit atq; exhibet aprum, de quo scriptum est: Exterminauit eam aper de sylua, & singularis ferus depastus est eam. Si nihil officeret hæresis pietati, cur ab Apostolo diceretur subuertere fidem, multumq; ad impietatem proficere? Cur Alexandrū & Himenzum, nisi ob hæresis suæ blasphemiam, quæ proculdubio pietati contraria est, Satanæ, quo tortor nequit esse crudelior, tradidisset? Cum igitur vehementer illa pestis officeret, atrocissimo supplicio coercendam esse Beatus Apostolus iudicauit. Illud enim ipsum tradi Satanæ, siue quod Dominus *Matth. 18.* ait: Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus; grauius est (vt Beatus Augustinus ait) quàm si quis gladio feriretur, quàm si flammis absumeretur, si feris subigeretur: alligaturq; homo in scilicet & amarius Ecclesiæ clauibus quàm quibuslibet grauiissimis & durissimis, ferreis vel

Lib. 1. contra aduersarium legis & prophet. c. 17.

vel adamantinis nexibus : vt frustra hic no-
 ster Catholicis principibus conflare cone-
 tur inuidiam commemoratione præteriti
 temporis, quo publica de hæreticis suppli-
 cia diuersis in locis sumpta esse noscuntur.
 Quæcunque enim velint proferant, & om-
 nia quantumcunque libeat exaggerent, nul-
 lum grauius reperient eo supplicio, quo
 quis eiectus de Ecclesia, rabido (vt ait D. *In epistola*
 Hieronymus) dæmonum ore discerpitur. *ad Helio-*
 Ergo Beatus Apostolus, qui tantum suppli-
 cium inferebat ob hæresim, tribuendamne
 cuique censebat suæ professionis liberta-
 tem? Cuius exemplum intuens D. Hiero- *Lib. contra*
 nymus, mirari se dicit sanctum Episcopum, *Vigilantiã.*
 cuius in parochia Vigilantius presbyter es-
 se dicebatur, acquiescere furori eius, &
 non virga Apostolica, virgaque ferrea con-
 fringere vas inutile, & tradere in interi-
 tum carnis, vt spiritus saluus fiat. Memi-
 nerit, (inquit) illius dicti : Videbas furem
 & currebas cum eo, & cum adulteris por-
 tionem tuam ponebas. Et alio in loco :
 In matutino interficiebam omnes pecca-
 tores terræ, vt disperderem de ciuitate Dei
 omnes operantes iniquitatem. Et iterum:
 Nonne odientes te Domine oderam, & su-
 per inimicos tuos tabescebam? Eiusdem A-
 postoli Beatus quoque pontifex Innocen-
 tius

D tius

*Circa prin-
cipia Tomi
1. opuscu-
lorum D.
Augustini.*

*Malitia ut
videtur in
mari*

*malitia di-
minalis*

Apocal. 2.

tius exemplum intuens, cum de coercendis Pelagianis loqueretur: Auellendi sunt (inquit) longius, & ab Ecclesiæ procul remouendi visceribus, ne diutius multa occupas insanabilis post error increseat. Neque hic plures necesse est commemorare Apostolici imitatores exempli; cum eam constet semper in Ecclesia Dei viguisse disciplinam, ut qui nouellæ doctrinæ fermento, Christiani dogmatis puritatem vitarent, moniti que sæpius, in suscepto nihilominus instituto, superbæ animositatis obstinatione, persisterent; excommunicationis gladio præciderentur à Christi corpore, atque in diaboli potestate traderentur. Num igitur maiores nostri, num tam multi diuersissimis aetatibus Ecclesiarum moderatores prudentissimi, optabilem istam hoc tempore multis probauissent libertatem? Quæ si esse deberet, nunquam Apocalypsis Angelum Pergami Ecclesiæ reprehenderet, propterea quod haberet aliquos tenentes doctrinam Nicolaitarum: nunquam Angelo Thiatyræ Ecclesiæ scriberet Dominus, habere se hoc aduersus eum, quia permetteret mulierem lezabel, quæ se dicit prophetissam, docere & seducere seruos suos: Nunquam ipse gentium Apostolus adeò vehementer abscindi eos optauisset, qui Galathas erroris sui prædica-

52

dicatione conturbarant : non increpari du- Titum 1.
 rē Cretenſes voluiſſet, vt eſſent ſani in fide:
 non venturi temporis (in quod profectō
 nos incidimus) lugendum in religione ſta- 2. Timo. 4.
 tum periculaque deplorans, diceret : Erit
 tempus cum ſanam doctrinam non ſuſtine-
 bunt: ſed ad ſua deſideria coaceruabunt ſibi
 magiſtros prurientes auribus, & à veritate
 quidem auditum auertent, ad fabulas autem
 conuertentur. Futurum hoc magis magiſ-
 que B. Apoſtolus præuidebat : ac ne bono-
 rum opinione celerius, dira contagia per
 incautum vulgus ſerperent, vigilantia at-
 que diſciplinæ, quo maturè propulſarentur,
 in vno Timotheo, quemlibet Epiſcopum
 admonebat. Scilicet in his omnibus patro- Irenia.
 num agens expetitæ huius impudentiſſimis
 & votis & vocibus pernicioſiſſimæ liberta-
 tis. Quam libertatem qui permitti in Ec-
 cleſia docent oportere, nihil aliud ſanè mi-
 hi quàm Babylonem iterum ædificare velle
 videntur.

SIC enim aliquando ſe habuit impia ci- CAPVTE
 uitas, in qua de Deo & mundo, de bono- XV.
 rum malorumque ſinibus, quod quiſque de-
 lirarat, impunè tradebat, & ſibi diſcipu-
 los facere ſcholaſque ſtudebat : Cum enim
 eſſent innumera propemodum philoſo-
 phorum diſſenſiones, quis vnquam popu-
 lus,

lus, quis senatus, quæ potestas vel dignitas
 publica ciuitatis impia, diiudicandas illas,
 & alias quidem probandas ac recipiendas,
 alias improbandas repudiandasque curauit:
 ac non passim sine vilo iudicio confuseque
 habuit in gremio suo tot controuersias ho-
 minum dissentientium, non de agris ac do-
 mibus, vel quacunque peculiari ratione, sed
 de his rebus quibus aut miserè viuitur, aut
 beatè? Vbi etsi aliqua dicebantur vera, ea-
 dem licentia proisus & falsa ingerebantur:
 vt non frustra talis ciuitas mysticum voca-
 bulum Babylonis acceperit. Quippe Baby-
 lon idem valet, quod si Latine confusionem
 dixeris. Nec verò intererat diaboli, qui eius
 est princeps, quàm contrarijs inter se cor-
 rixarentur erroribus, quos meritò multæ
 variaque impietatis omnes pariter posside-
 bat. Iam velim Dei ciuitatem, quam sibi
 temporibus iisdem in Iudaico populo con-
 struxerat, mihi paulisper contempleris (ijs
 tamen diebus sepositis quibus non erat Rex
 in Israel, sed vnusquisque quod bonum sibi
 videbatur, hoc faciebat: quos dies hodie
 multi nobis si possent reuocarent) ijs igitur
 diebus exceptis, nunquid illa diuinitus in-
 stituta ciuitas pseudoprophetas cum veris
 Prophetis pari licentia aliquando confu-
 dit? Nonne soli in ea concordēs inter se at-
 que

Lib Iudi-
 cum ca. 17.

que in nullo dissentientes sacrarum litterarum agnoscebantur & tenebantur auctores? Et animaduerte quæso quæ fuerit pseudopropheta tum concessa libertas. Propheta (inquit) qui arrogantia deprauatus, voluerit loqui in nomine meo quæ ego non præcepi ei ut diceret, aut ex nomine alienorum Deorum, interficietur. Et rursus: Qui superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, ex decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de medio Israël. Quis verò quantusque fuerit populi feruor aduersus eos qui moliri aliquid contra Dei legem viderentur, declarat illud, quod cum tribus Ruben, Gad, dimidiaque tribus Manasses ædificassent ad fordanis tumulos altare inusitatae magnitudinis, non quo sacrificium ibi vllum offerret, quod non nisi vno in loco, quem elegisset Dominus, facere phas esse non ignorabant: sed quo se hoc velut manifesto iudicio ad eiusdem populi societatem pertinere declararent, nec communione idcirco separatos, quia locorum interuallis interiectis discreti viderentur. Hoc tamen eorum non satis primum perspecto consilio, ceteræ tribus euestigio tanquam in sacrilegij vltionem armanur: easque bello tribus funditus exci-

Deut. 18.

Deut. 17.

Iosue 22.

D 3 dissent,

dissent, nisi accepta satisfactione missi lega-
 ri ardentem indignatione populum placa-
 uissent. Ac Sadducæos quidem, quos resur-
 rectionem inficiari futuram nullus ignora-
 bat, postremis temporibus Iudæi ferebant.
 Nec in eos quicquam legitur (quod equi-
 dem sciam) grauius ab illis constitutum esse.
 Sed quis eos ob id neglectum mereri pru-
 dentia pietatisue laudem existimet? cur non
 hos iustius fugissent hæreticos, quàm Sa-
 maritanos schismaticos, quorum sedulo
 commercia societatesque vitabant? non
 enim coirebantur Iudæi Samaritanis: vs-
 que adeo ut cum potum Christus à Samari-
 tana petisset, admirans illa dixerit: Quomo-
 do tu Iudæus cum sis, bibere à me potis,
 quæ sum mulier Samaritana? Cum autem
 blasphemos è medio tollere lex diuina iu-
 beret, nec Sadducæis parci oportuit, qui
 eosque blasphemii erant ut ipsam diuinita-
 tem tollerent, cum & angelum & spiritum
 vllum esse negarent. Quorum non mox
 oppressis iniurijs, procedente tempore ex-
 ca sic hæresis inualuit, ut sensim collaben-
 te veteri sacerdotio, quod Dominus præ-
 dixerat auferendum, etiam huius sedem oc-
 cuparint. Sic enim scriptum in Actis est:
 Exurgens princeps sacerdotum & omnes
 qui cum illo erant, quæ est hæresis Saddu-
 cæorum

Joann. 4.

Act. 23

Act. 5

Galath. 5.

eorum, repleti sunt zelo, & iniecerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica.

CVM igitur in aperto sit, non sic tum institutam fuisse Dei ciuitatem vt libera cuique potestas esset quæ vellet de religione statuendi, nos sic instituendam esse nunc Christi Ecclesiam arbitramur, vt impunè quamlibet religionem in ea quisque profiteatur? & cum pseudoprophetas illi in sui temporis Ecclesia minimè tulerint, nos cum veritas & illuxit apertius, & corroborata est firmitus, in Christiana domo atque familia quoslibet quæ somniauerint profiteri patiemur? Atqui meminisse nos oportet Ecclesiam Catholicam, Christi videlicet sponsam & amicam, sic diuinis in litteris commendari, vt esse dicatur terribilis sicut castrorum acies ordinata. Non est autem ordinata castrorum acies, vbi miles quisque, contempto ducis imperio, se profiteretur quod libuerit aggressurū. Meminisse oportet Ecclesiam Christi esse in terris regnans vt certis, sicut in regno bene constituto solet, viuendū esse legibus cogitetur: esse Dei domum, cui patrem familias vnum praeceperit, ad quem debeant familiae negotia cuncta referri: esse vnū ouile, in quo pastori vni sit obtemperandum, cui peculiariter dictum est:

CAPVT
XVI.

TE. 111111

Cantico. 6.

D 4 Pasce

Pasce oues meas. Hic iam deplorandum est
 sic elanguisse feruorem, qui aduersus fami-
 liae huius regniq̄ue perturbatores magnus
 esse solebat. Indefensa multis locis templa,
 indefensi Dei ministri, in hostium potesta-
 te relictī sunt: hoc cum animaduertunt, lo-
 cum sibi inter nos liberum, imò & domina-
 tum facile pollicentur. Nihil mouent infi-
 nita prope quæ ab illis proficiscuntur scan-
 dala, quanquam sine offendiculo se viuere
 velle profitentur: nihil commiserationis in-
 ueniunt strages, omnibus ferme locis cir-
 cumuentarum dolis animarum, sed potius
 si de illorum corpore sanguis exierit, cla-
 mor exoritur, vt cor non in corde, sed in
 oculis esse probetur. Balaam filiū Beor gla-
 dio Israelitæ peremerunt propter scanda-
 lum populo obiectum. Cum enim debilita-
 re Dei populum maledicendo fuisset pro-
 hibitus, consilium Moabitarum regi sugges-
 sit, vt productis in conspectum ornatu me-
 retricio mulieribus, in nephandas libidines
 pronum ad eas populum proliceret: quod
 eo pacto & ad cultum Deorum pertrahere
 impuris amoribus atque illecebris irretitos,
 & vincere iam Deo propter impietatem
 exosos facile posset. Quin & Moyse indi-
 gnissimè tulit parcitum esse mulieribus,
 quæ ipsos veneris vinctos catenis, in ido-
 lola-

Num. 31.

ob. 211111

latriam & iram Dei protraxissent. Obse-
cro minime isti perniciosi tibi videbuntur,
qui blandissimis vocibus, velut sirenū can-
tibus, de Christiana libertate restituta, de
iugo multiplicium obseruationum excusso,
de fugiendo simulachrorum cultu, de vnus
mediatoris plenissima satisfactione, gratia,
misericordia, atrociter in animas sauiunt?
& à Deo patre, Ecclesia matre, Christo re-
demptore & capite, integras prouincias
abstractas, ac mortis è faucibus, sauisimi que
tenebrarum principis tyrannide semel ere-
ptas, sub eandem iterum clade grauiore
conijciunt? nōne & ira Dei per impieta-
tem prouocata, & populi viribus per dissi-
dia fractis, & varijs erroribus ad abiectio-
nem Christianismi sensim viam aperienti-
bus, Christiani nominis hostibus ferendi
delendiq; magis exponimur? Si libera non
sunt corpora inter gladios & spinas, & alia
quæ lædere ac cruentare possunt, constitu-
ta, liberi erunt animi tot errorum spinis cir-
cunsepti? tot laqueis blandientium illece-
brarum capiendi? tot gladijs venenatarum
linguarum confodiendi?

SICVT igitur vera beatitudo non est CAPVT
XVII.
viuere vt velis, nisi ita sis affectus nihil vt
prauè velis: ita vera libertas non est, sed per-
niciosa licentia, grauisque seruitus, & vitio-

D 5 rum

rum omnium & errorum, cum impunè cuique licet quod libeat, profiteri & facere. Eademum vera libertas est, cum nemo prohibet benefacere; nemo Dei cultum interturbat, nemo studium impedit procurandæ salutis vel alienæ, vel propriæ. Vera libertas est, & digna quæ Christianæ libertatis nomine censeatur, qua fit vt excusso seruitutis peccati iugo, de quo scriptum est: Qui facit peccatum, seruus est peccati; vni subijciamur Deo, iustitiæque seruiamus. Quæ qui colit, ij disciplinæ vinculis astringi se gaudet, vt quo minus liceat omnia pro libidine gerere, eo maior suppetat in bono proficiendi facultas. Hanc qui colunt, diuinas leges spiritu dilectionis implèt, quia plenitudo legis, dilectio est. Ciuilibus quoque legibus ijdem obsequuntur, non solum propter iram, sed etiã propter conscientiam. In his enim Reipublicæ vinculũ, & (vt gentilis etiã orator confessus est) fundamentum libertatis est cõstitutum. Denique (ait) omnes legum serui sumus, vt liberi esse possimus. Hoc si gentilis agnouit, non erubescet dicere Christianus: In libertatem vocatus sum, faciã quod volo? Noli (inquã) noli hoc dicere Christiane, in quo iure queas etiam ab homine gentili reprehendi. Si enim ista tua voluntate, cuius de libertate gloriaris, peccat

Roma. 13.
Cicero in
oratione
pro Aulo
Cluentio.

TIT. 13.
114

peccatum facis, si in errores varios præceptis
 demergeris, si Ecclesiæ Christi præsidia &
 castra relinquis, seruus es peccati & diaboli
 miserimus. Erit voluntas tua verè libera, si
 fuerit pia: tumque fruèris optabili iucunda-
 que libertate, si iustitiæ, cuius obediètia pars
 est, seruieris. Sed quemadmodum scriptum ^{Job 11.}
 est: Vir vanus in superbiam erigitur, & sicut
 pullus onagri liberum se natum putat. Hoc
 vanissimæ superbiæ spiritu, cui hæresis fo-
 menta subministrat, superiorum instituta vio-
 lantur, rescinduntur scita patrū, cōuelluntur
 definita maiorum, vt illud appareat: Quod
 volumus sanctū est. Nec se intra sacratæ at-
 que incorruptæ vetustatis castissimos limi-
 tes, prophanæ ac nouellæ curiositatis libido
 valet vlllo pacto cōtinere. Hoc autē cum per
 se turpissimum sit, ne quē forsitan offendat,
 splēdidissimo blandissimoq; nomine Chri-
 stianæ libertatis ornatur. Ergone hæc tan-
 dem videri cuiquam vera & Christiana li-
 bertas poterit, si contradicente atque im-
 probate nemine, tanquam pastorū omnium
 atque doctorum linguis obligatis (quos ta- ^{Ephes. 4.}
 men posuit Deus vt non essemus sicut par-
 uuli fluctuantes, & circumferremur omni
 vëto doctrinæ) quoslibet de religione quis-
 que vel cōminiscatur, vel sequatur errores?
 Imò verò tū maximè libertas esse vera cre-
 denda

denda est, cum profligatis erroribus liberum
 habet locum sola Catholica veritatis assertio.
 Quae tanta libertas, si quando propter pre-
 mentes errantium turbas obtineri non poterit,
 erunt haec saltem aliqua reliqua verae liberta-
 tis, si inter huius saeculi tenebras non omni-
 no oppressa veritas iaceat: sed eius in verbis,
 eius in factis aliqua sinatur passim collucere
 professio. Tantilla saltem a Constantio Au-
 gusto libertatem D. Hilarius postulabat, cum
 scriberet: Non solum verbis, sed lachrymis
 deprecamur, ne diutius catholicae Ecclesiae
 gravissimis iniurijs afficiantur, & intolera-
 biles sustineant persecutiones & contu-
 melias, & quod nefarium est, a fratribus no-
 stris: provideat & decernat clementia tua,
 ut omnes se ubique iudices, quibus provin-
 ciarum administrationes creditae sunt, ad
 quos sola cura & sollicitudo publicorum
 negotiorum pertinere debet, a religiosa ob-
 servantia abstineant: neque posthac prae-
 sumant atque usurpent, & putent se causas co-
 gnoscere clericorum, & innocentes homi-
 nes varijs afflictationibus, minis, violentia,
 terroribus frangere atque vexare. Intelligit
 singularis & admirabilis sapientia tua non
 decere, non oportere cogi & compelli in-
 uitos & repugnantes, ut se ijs subiciant &
 addicant vi oppressi, qui non cessant adul-
 teri-

terinæ doctrinæ corrupta semina asperge-
 re. Idcirco laboratis & salutaribus consilijs
 Rempubicam regitis : excubatis etiam &
 vigilatis, vt omnes quibus imperatis, dulcis-
 sima libertate potiantur. Hæc aliaque mul-
 ta D. Hilarius, veram indubiè Catholicis
 petens libertatem, quoniam dominante A-
 riana hæresi ac veluti Bellona quadam, pro-
 pter imperatorem ipsum captum, in omnes
 vbique pios crudelissimè sæuiente, grauem
 orthodoxi & acerbam seruitutem ferre co-
 gebantur. Atque huc fere à paruis & blan-
 dis initijs, postquam idoneos nacta fuerit
 duces, erumpere hæresis solet : petunt sibi
 libertatem, id est, nocendi perdendique li-
 beram facultatem. Quam vbi fuerint asse-
 quuti, atque sic viribus creuerint vt nullo
 potentia valentioris metu reprimantur, tum
 iugum illud imponunt Catholicis intole-
 randæ seruitutis, quod B. Ioannes in Apo- *Apocal. 13*
 calypsi sua nõ tacuit, vt liceat nemini ven-
 dere quicquam, vel emere, nisi qui habuerit
 characterem bestia in frõte sua & in manu
 sua. Legat qui volet apud Victorem Vti-
 censem Aphricanæ per Vandalos Arianos
 persecutionis historiam, & plura hac ipsa
 de re quàm hic à me dici possint, reperiet.
 Hoc vnum profecto reperiet, hæretica ty-
 rannide non aliam grauiorem ac funestio-
 rem

rem

rem existere: quæ & cum blanditur, crudelissimè sævit: nõ enim proscribit ad vitam, sed dicit in mortẽ: non carcere includit ad libertatẽ, sed intra palatia honorat ad seruitutem: non latera vexat, sed cor occupat: nõ ignes publicè minatur, sed gehennã priuatim accendit: non cõtendit vt vincat, sed adulatur vt dominetur: Christũ confitetur vt neget: vnitatem procurat ne pax esse vera possit: promittit libertatem, vt omnes in corruptelã seruitutem introducat. Cum autem piorũ fidei constantia laceßita, blandimenta deponit, paruum deputat nocumentum quod intulerit corporibus, nisi hac ratione & animas iugularit. Extorquet minis negationẽ veritatis, quæ nec impietatis causam adiuuat cum sit extorta, & negantis tamen polluit cõscientiam quòd sit voluntaria. Tẽpla Deo sacra tradi sibi postulat, domosque orationũ in suorum latrociniorum spelũcas fallaci verbi Dei prædicatione conuertit. Sacrorũ ministeriorum vasa pretiosa vendicat sibi, vt vnde pio sacrificio placabatur in Ecclesia Deus, inde iã prophanis & iniquis, & sacrilegis vsibus ad iracundiam prouocetur. Fallit promissis, dementat mēdacijs, inuoluit fraudibus, occultis vulneribus necat: nec ante se multi sentiunt lesos, quàm prope mortis ictu conciderint.

Et

ET quia heretici uti in sua paucitate metuunt, ita saepenumero sunt in sua multitudine metuendi: existit saepe tolerandi necessitas quaedam, qua minora perferuntur incommoda, ne si haec tollere mediteris, graviora consequatur. Sic enim & humanae leges quibus populi reguntur, minoribus malefactoribus, ne maiora committerentur, dedere licentiam: & ea tamen quae impunita relinquunt, iustissimè diuina providentia puniuntur. Lex ipsa diuina per Moysen Israelitico populo data, nonne diuortium propter Iudaici cordis duritiam tolerauit? Huc & illud D. Augustini pertinet, Aufer meretrices de rebus humanis, & omnia turbaueris libidinibus. Obtulit Loth Sodomitis filias, ut tolerabilius in foeminas committeretur quod in viros perpetrari horrebat. Leuita similiter Ephrahus, cum in filios Belial peregrinus incidisset, tradere suam concubinam maluit illudendam, quam illum contra naturam libidinis furorem perpeti. Cum enim duo fuerint iniustitiae vel impietatis mala proposita, quorum vtrumque propulsare & effugere nequeamus, tolerare quod minus est ac permittere licet, ne grauius atque nocentius alterum perferre cogamur. Et quemadmodum beatus Apostolus insinuat, facienda quidem nunquam mala sunt

Lib. 2. de ordine c. 4.

Genes. 19.

Iudic. 19.

Roma. 36.

vt

vt eueniant bona. Sed non eadem sunt ma-
 lum facere, & quod ab alio fiat, quando id
 impedire non possis, cum gemitu tolerare.
 Cum itaque Iustinus Imperator, Arianis
 suas basilicas adimere decreuisset, atque id
 Theodoricus Arianus, qui tum graui iugo
 pressam tenebat Italiã, rescuisset: ob eam-
 que rem aduocato Ioanne pontifice decla-
 rasset vniuersam Italiam se ferro flammaq;
 vastaturum, si suum Iustinus decretum im-
 plessset, profectus Constantinopolim Ponti-
 fex & Ariani, vt adhuc suis in basilicis tole-
 rantur impetrauit, & Italiae hac ratione
 vt parceretur effecit. Quid autem mirum si
 & Beatus Athanasius Arianis basilicam in
 Alexandrina Ecclesia permiserit, cum &
 hoc Imperator peteret, & Arianorum tanta
 esset vis, vt compluribus in locis Catholi-
 cos suis è templis exturbaret? Quid mirum,
 si similem ob causam & Iouinianus fortasse
 nemini se quoquo modo credentium mo-
 lestum fore dixerit, & Valentinianus Aria-
 nis negauerit se fore importunum? Theo-
 dosius quoque sectas aliquot extra Con-
 stantinopolim oratoria fabricare, Nouatia-
 nos verò, quod & quieti essent, & magis in-
 ter se concordēs, intra urbem etiam Eccle-
 sias habere permisit. Sed idem tamen Euno-
 mium, qui Constantinopoli collectas domi-
 facie.

*In pontifi-
 cali.*

*Lib. 4. tri-
 part. e. 30.*

*Lib. 9. tri-
 part. cap. 7.*

faciebat, & conscriptos à se libros recitabat, ita vt eius doctrina multi corrumpentur, multauit exilio, acriterque est persecutus: Declarans etiam hoc exemplo suo, in eos maximè seueritatis neruos intendi oportere, qui doctrinæ suæ virus fundere spargereque nō desistunt. Sed nec illa eius incognita lex est, quam è Thessalonica populo Cōstantinopolitano proposuit, seruariq; magna seueritate, adiuncta vindictæ comminatione, præcepit. Fuerant & Donatistæ Imperatoris decreto suis pulsi basilicis, sed eas Marcellinus quidam cognitor ab Imperatore datus, in ea causa quæ inter Catholicos & Donatistas versabatur, reddidit: vt eos hoc modo beneficijs ad conferendum inuitaret. Id quod eum notat Augustinus sine imperiali iussione fecisse. *Initio collat prima diei in breui:culo contra Donatistas.* Vtcunque autem eius sese consilium iudiciumque in ea causa habuerit, constat hæc duo differre plurimum, tolerare quod alioqui nolis, quo vel magnum quodpiam bonum consequare, vel ingens malū excludas: & sic Ecclesiam instituendam esse putare, vt nisi cuique quod velit credendi profitendique sit concessa libertas, contra rationem aut scripturam diuinam quicquam agi videatur. Posterius hoc sequuntur hæretici, dum pro veteri sua consuetudine, prioribusque

E busque

busque sæculis noto more flagitant libertatem: dum fures, homicidas, incendiarios & medio tolli iustitiæ seueritate patiuntur: fidei verò corruptoribus, Christi exufflatoribus, & per religionum prophanas nouitates, pugnasque verborum, grauissimis reipublicæ perturbatoribus, impunitatem concedi volunt. Scilicet ne contra Dominicam iustionem ante tempus eradicentur zizania, quasi non scelerati omnes ad zizaniorum numerum pertinerent; & quasi non aliud esset ecclesiasticam aream hoc tempore velut sumpto ventilabro ab omni malorum palea velle repurgatam, (quod quoniam Domini proprium est, extremique iudicii, verbis Euangelicis prohibetur) aliud in nocentiores quosdam ac nepharios Reipublicæ dissipatores, edere exempla iustitiæ, quibus ceteri terreantur. Illud verò prius & Episcopi quidam & Vniuersitates sequutæ sunt, quæ præsentis tum necessitatis statusque rerum habita ratione, aliud nihil quàm quod erat in Hollandia & Zelandia malum, tolerandum aliquantisper esse iudicarunt. Non leuem illam sequuta sunt de dono Dei ratiocinationem: qua non nesciunt hæreticos contra legitimas superiores potestates uti solitos esse: quam si sequuta fuissent, non ad tempus, sed semper, non in Hollandia

Matth. 13.

*Matth. 3.
Cōsulatur
Cyprianus
lib. 3. epist.
epistola 3.*

dun.

duntaxat ac Zelandia perpeti, sed omnibus in hisce prouinciis istius generis libertatem probare debuissent. Sed neque delectare potuit eos exemplar Germanicum, vbi sciunt Caluini discipulos quibus in locis obtinent principatum, Romanæ fidei homines secum in sua professione perferre non posse. Quos igitur illic non perferunt, hic sperare potuimus esse laturus? Quibus autem in locis obtinet Lutheranismus, facilius audio coire posse concordiam: quod quietiores illi sint, minusque se dogmatum aduersitate ab hominibus catholicis seuererint. Quales si hic istos Libertinos haberemus, tum paulo ab iis congruentius ad exempli Germanici considerationem vocaremur.

QV ID porro minus candidum, quam CAPV B
XIX. conditiones pacis Gandauensis conari ad perpetuam quandam & vbique stabiliendam in omni religione trahere libertatem? Cum certum sit pacem illam hac lege coisse, ut cæteris quidem in prouinciis Catholica & Romana religio, uti antea, teneretur. In Hollandia verò & Zelandia religionis exercitium in suis, ut tunc erat, locis permetteretur tantisper, dum esset aliquid ea de re per status patriæ generales constitutum. Vbi imprimis Art. 3. 4. 5. neque iudicium statibus de religione committe-

E 2   batur,

batur, sed de loco: neque ille Hollandiæ & Zelandiæ status in religione probabatur his qui pacem cum duabus illis prouincijs, ad id vsque tempus inimicis, confectam esse cupiebant: sed tolerabatur, cum non modò tum nulla ratione posset ad similitudinem cæterarum prouinciarum conformari, verùm metus esset potius, ob præsentem rerum turbā, ne cæteræ quoque ad illius modum miserè deformarentur. Vt autem hoc quod sic fuerat Gandau inter partes constitutum, Vniuersitatibus quoque probaretur, tanquam nihil contineret Catholicæ & Romanæ religioni contrarium: fecit partim ipsa rei necessitatibusq; consideratio, partim spes magna breui fore, vt Domino Ioanne ab Austria in generalem prouinciarum gubernatorē facilius hac ratione suscepto, & patriæ statibus ijsdem qui tum erant, cum pax coiret, permanentibus, nihil conuentu publico decerneretur, nisi quod magno opere conduceret ad religionem Catholicam Romanam, non modò vbi ea vigeat conseruandam, verùm etiam vbi periclitabatur, protegendā, & vbi collapsa fuerat, paulatim instaurandā. Sed ô spes, quàm sæpe multorū vsq; adhuc expectationē bonā fefellisti? hic quoque bonorū omniū expectatio frustrata est. Nam agēte proculdubio postea per idoneos

neos ministros suos principe tenebrarum,
 cui nihil obtingere potest gratius, quàm si
 in varijs errorum vitiorumque tenebris ad
 plurimorum perniciem grassari sinatur, ne-
 que ille retentus est cum esset susceptus,
 quia nimirum primarijs quibusdam nec an-
 tea placuerat: & prouinciarum status ad
 vnius potissimum arbitrium, quem factio
 paucorum aduocarat, sic inuersi, sic immu-
 tati sunt, vt submotis optimis quibusque
 Catholicis, quod non satis boni patriotæ
 fingerentur, nec ipsam quidem pacificatio-
 nem Gandauensem per eos, vti modo sunt,
 compluribus in locis, spes aliqua sit posse
 conseruari. Sane cum adeò cito per hunc,
 quisquis ille tandem est, tam præclare se in-
 strui patiantur, vt quia religio Dei donum
 est, omni sublata Ecclesiastica disciplina, quâ
 rectè patres quidam velut gubernaculum
 in tempestate esse dixerunt, vnicuique pas-
 sim suæ religionis exercitiũ permittendum
 esse videatur. Cognitum enim satis est, ple-
 rorumque his in locis sectariorum, in eo
 præcipuè religionis exercitium esse consti-
 tutum, vt nullos in alia quàm quæ ipsis col-
 libuerit, religione viuere patiãtur. Et quan-
 quam ad breue tempus ægrè dissimulare ni-
 tuntur, nõ se tamen cohibent, quin vngues
 hic interdum proferant suos. Quid autem

in Hollandia & Zelandia? nōne palam est nihil illic minus etiamnum seruari, quā Gādensis pacificationis leges? Num in illis aut contumeliæ, aut probra cessant ecclesiasticorū, aut vincula, aut cædes, aut exilia cōquiescunt? Quæ utinā prouinciæ reliquas suo satis exemplo mouissent, nō nūc dolentes vetus illud ac tritū vsurpare cogeremur:

Felix quem faciunt aliena pericula cautum.

CAPVT
XX.

HACTENVS ijs breuiter refutatis quæ in libello memorato causam religionis attingebāt, iam hic finem feceram, nisi de Iudæis paucula quædā adiungenda putauissem, non aliena (vt arbitror) ab instituto futura, cum illinc quoque peti soleat nō contemnendum argumentū, ad cōprobendam hanc tā prodigiosam in religione libertatē. Iudæis igitur, suis in synagogis atq; ædibus, libera permittitur auitæ religionis obseruatio, neque sibi in eos Ecclesia ius exercēdæ potestatis vsurpat, qui sese illi neque volūtate vnquā, neq; eiusdem religionis professione submiserūt. Quid enim mihi, ait Paulus, de his qui foris sunt, iudicare? Sed etsi illos cogere Ecclesia iure posset ad Christianæ religionis amplexum, neque vllā permittere in sua religione libertatē, iustis tamē grauibsq; rationibus, quamobrē eos præ hæreticis atque schismaticis toleraret, moueretur. Primū, quod veritatem

litatem habet singularem antiquæ gentis, ac
 religionis quondam diuinitus institutæ, sed
 modo figuris vmbriticorū sacramentorum
 impletis, superstitiosa, quotidiana quædã &
 oculis ipsis mota cõsideratio. Quippe eorū
 quæ Christiani credimus ac tenemus, testes
 habemus eos, qui hostes cū sint nostri, sem-
 perque fuerint, ac suam de Christianorum
 iniriis ac progressu testificatiõnẽ à suis ma-
 ioribus, nõ ab ecclesia, sicuti hæretici, acce-
 perint, venire nõ possunt in suspiciõnẽ cal-
 lidæ fictionis, tanquã illas res à Christo, eius-
 que discipulis gestas, aut illos legis veteris
 prophetarumq; libros tãto ante Christianæ
 religionis exortum conscriptos, in gratiam
 nostri confinxerint. Ipsæ quoque illorū cæ-
 remonia, quæ à Deo iam olim institutæ fue-
 rūt, neq; ob aliud vitiosa modo sunt, quàm
 quod rebus, quæ per illas prænunciabantur,
 exhibitis, non sine sacrilego mendacio reti-
 nentur, testimonium etiam nunc perhibent
 lucenti in orbe terrarū euangelicæ veritati.
 At ritus gentilium, non bonus vnquam, sed
 abominandus semper fuit: ideoq; hũc Apo-
 stoli in Christianis nullo modo tolerarūt, cū
 ab iis si Iudæi essent, ad tẽpus Iudaicos ritus
 obseruari permetteret, donec mortuæ legis
 funus ad sepulchrū quodã modo merito cū
 honore deferretur. Doctrinã quoq; hæreticã

non Deus tradidit aliquando, sed diabolus
seminavit, & si qua eius occasione in Eccle-
sia Christi nascatur utilitas, non id erro-
ri per sese pernicioso, sed diuinæ gratiæ &
miserationi tribuendū est, qua diligentibus
Deum omnia conuertuntur in bonum his
qui secundū propositum vocati sunt san-
cti. Nam quod subinde hæretici, dum mu-
tuis inter se dissidijs conflistantur, Catho-
licorum causam adiuuant, firmisque sape
rationibus atque idoneis testimonijs corro-
borant, non id qua parte hæretici sunt fa-
ciunt, sed qua parte à Catholica doctrina
non discedunt, & secum aliquid de Eccle-
siæ bonis, cum ex nobis exirent, detulerunt.
Velut cum Lutherus Dominici corporis in
Eucharistiæ Sacramento profitetur esse ve-
ritatem, atque id ipsum omnis generis argu-
mento confirmat contra Caluinum. Velut
cum Brentium ceteræ sectæ vehementer
oppugnant, falsoque asseri, Christi corpus
omnibus simul in locis esse, perspicuis con-
uincunt argumentis. Quibus in concerta-
tionibus non hoc illos hæreticos facit quod
utiliter pro nobis astruunt, sed id quo do-
ctrinæ Catholicæ pertinaci animositate re-
sistunt. Quod si ex Christianis hæretici fie-
rent, qui ea quæ à Iudæis sunt, obseruari à
Christianis quoque oportere profiterentur
(quod

(quod nonnullis ab schismatibus factum memoriae proditum est) & hos Ecclesia iure suo, propter Dominicum characterem reuerti compelleret, & perniciose doctrinae seminationem merito cohiberet. Qui autem suis ex progenitoribus Iudaei sunt, etiam hoc nomine praeter alios tolerantur, quod traditas sibi caeremonias simpliciter obseruant, neque quod faciunt, populis Christianis sic esse faciendum, aliqua doctrinae professione persuadere nituntur. Itaque D. Augustinus quod scriptum est in Psalmo: Deus ostendit mihi super inimicos meos. Ne occideris eos, nequando obliuiscatur populi mei, seu, ut ipse legit, nequando obliuiscatur legis meae; posse dicit de Iudaeis intelligi, tanquam diceretur apertius: Istos ipsos qui me occiderunt inimicos meos, tu noli e medio tollere. Itaque Iudaei (inquit) manent cum signo, neque sic victi sunt ut a victoribus absorberentur. Non sine causa Cain ille est, qui cum fratrem occidisset, posuit in eo Deus signum, ne quis eum occideret. Hoc est signum quod habent Iudaei. Tenent omnino reliquias legis suae, circumciduntur, sabbatha obseruant, Pascha immolant, azyma comedunt. Occisi non sunt, propterea quod gentibus credentibus necessarij forent. Nimirum ut in ramis superbiae praecisis, inserto

Deus misericordiam suam demonstraret oleastro. Et paulo post aliam utilitatem adiungens: Si forte (inquit) quando paganus aliquis dubitauerit, cum ei dixerimus prophetias de Christo, ad quarum evidentiam obstupescit, & admirans putauerit à nobis esse conscriptas, de codicibus Iudæorum probamus, quia hoc totum antè prædictum est. Et Epistola 59. ad Paulinum ad quæst. 9. Ipsa (inquit) Prophetia quid aliud nisi à nostris putaretur esse conficta, si non de inimicorum codicibus probaretur? Ideo ne occideris eos, ne ipsius gentis nomen extinxeris, nequando obliuiscantur legis meæ. Has igitur ob causas Iudaicos ritus Ecclesia tolerauit, Iudæisque, cum quieti essent, nulloque perfidia suæ scelere Rempublicam perturbarent, suam in Iudaica superstitione concessit libertatem. Quin nec illos inuitos cogi ad professionem Christianam ut probaret adduci potuit: cum non defuissent in Ecclesia principes, qui id imprudenti zelo, faciendum esse putauissent. Quid enim ad salutem prodesse queat, si quem reclamantem, inuitumque baptizes? Imo verò nec citra iniuriam id fiebat diuini sacramenti, cuius ad susceptionem admittendus est nemo, nisi qui se cordis sincera conuersio.

uersione præbuerit dignum. Hinc igitur
 illa sunt in concilio Toletano quarto: De *Canon. 55.*
 Iudæis præcepit sancta synodus, nemini de-
 inceps ad credendum vim inferre. Cui e-
 nim vult Deus miseretur, & quem vult in-
 durat. Non enim tales inuiti saluandi sunt,
 sed volentes, vt integra sit forma iustitiæ.
 Sicut enim homo propria arbitrij volunta-
 te serpenti obediens perijt: sic (vocante se
 gratia Dei) propriæ mentis conuersione
 quisque credendo saluatur. At verò de his
 qui iam fuerant initiati, si forte à Christiana
 professione resiliissent, multo aliter loqui-
 tur. Hos enim & reuocari vult, & redire
 compelli, vt teneant quod semel suscepe-
 runt, & vitam agant suæ professioni con-
 gruenter. Qui (inquit) iam pridem ad
 Christianitatem venire coacti sunt, (sicut
 factum est temporibus religiosissimi prin-
 cipis Sisebuti) quia iam constat eos sacra-
 mentis diuinis associatos, & baptismi gra-
 tiam suscepisse, & chrismate vinctos esse, &
 corporis Domini & sanguinis extitisse par-
 ticipes, oportet vt fidem etiam, quam vi vel
 necessitate susceperunt, tenere cogantur,
 ne nomen Domini blasphemetur, & fi-
 des quam susceperunt contemptibilis ha-
 beatur. Et canone sequenti: Iudæi qui
 ad fidem Christianam promoti, abominan-
 das

das circuncisiones, & alios Iudaicos vsus exercuerint, pontificali authoritate corrigantur, & ad cultum Christiani dogmatis reuocentur. Nihil hæc igitur eorum patrocinantur votis, qui sub professione Christiana, fidem deserunt, & sibi tamen libertatem, quæ Iudæis negata non sit, concedi postulant. Quin potius vt in eos Iudæos, qui baptismum susceperant, ius suæ potestatis Ecclesia mater exercuit: ita & in hos omnino potest, magisq; debet exercere: quòd & insolentia morum multis infirmioribus ruinam afferant, & docendo corrumpant. Reuocandi sunt prorsus ad Ecclesiæ leges, quibus se cum baptizarentur, submiserunt, atque ordine constituto, iniicienda sunt euaganti frena licentiæ.

CAPVT
XXI.

2. Cor. 13.

*Damnatu
in concilio
generali
Viennensi.*

NEC verò est quod de spiritu Dei gloriantur tãquam liberi, quia dixerit Apostolus: Vbi spiritus Domini, ibi libertas. Solent enim hoc in ore habere, nec dubitant diuini verbi gladio quasi sibi præcidere habenas quibus utiliter regebantur. Ac fuit etiam hæc olim in Germania Begardorum & Beguinarum absurda persuasio, vt assererent homines in hac vita perfectos, & spiritu præditos libertatis, non esse humanæ obnoxios obedientiæ, neq; ad vllius Ecclesiastici præcepti obseruationem obstringi. Nempe quia

pe quia scriptū esset : Vbi spiritus Domini,
 ibi libertas. Prorsus quid de scripturis pro-
 ferant non intelligunt. Nam vt seruitutem
 nō constituit legis vinculum siue obedi-
 di necessitas, qua beati quoq; ipsi tenentur,
 quibus nihil esse queat liberius : sed suppli-
 cij timor, cum is solus animum occuparit,
 qui propterea etiam literis Apostolicis spi-
 ritus seruitutis appellatur : ita huic aduersa *Roman. 8.*
 libertas legum vincula nō resoluit, nec de-
 struit legem, sed magis statuit. Est enim li- *Galath. 3.*
 bertas hęc, fides quę per charitatem opera-
 tur, de qua B. Apostolus ait : Legem ergo *Roman. 3.*
 destruimus per fidem ? Absit : sed magis sta-
 tuimus. Quod enim nō pręstat iniectus ira-
 cūdię diuinę metus, vt legi pareatur, id per *Roman. 5.*
 Spiritū sanctū diffusa charitas in corda no-
 stra pręstat, quę ob eam rē dicitur esse ple-
 nitudo legis, propterea quod per eam iusti- *Roma. 13.*
 ficatio legis impletur in nobis, qui non se- *8.*
 cundum carnem ambulamus, sed secūdum
 spiritum. Hoc autem cum pręstat, tum verē
 liberum efficit. Executit enim dominantis *Roma. 6.*
 cupiditatis iugum, & peccati regnū euertit,
 ne deinceps obediatur cōcupiscentiis eius.
 Nam metus quidem ipse, cum solus inesset,
 voluntatē malam premebat, ne in apertum
 profiliret scelus, sed passiones peccatorum,
 quę oppositę legis occasione violētius ex-
 urge-

urgebant, atque in membris operabantur,
 vel occultis saltem desiderijs peccandi, ne-
 quaquam foras exturbabat. Verum ubi li-
 bera charitas infusa est, (quam vitæ spiri-
 tum Beatus Apostolus nominat) solvimur
Roman 8. à lege peccati & mortis, non vt legi non
 pareamus in posterum, sed vt seruiamus,
Roman 7. quemadmodum idem ait, in nouitate spi-
 ritus, non in vetustate literæ. Hac non
 vera, sed pia, liberaque seruitus est. Li-
 bera enim est seruitus apud Deum, cui
In senten- non necessitas seruit, sed charitas. Serui-
tis Prospe- tus hæc est libero homine dignissima, quia
ri, Sct. 124 Domino seruire, regnare est. Porro ser-
 uitudinem veram duæ res efficiunt. Altera,
 si hostili potestati etiam lubens pareas.
 Hostes autem nostri sunt diabolus & pec-
 catum. Quibus proinde qui subiiciuntur
 contra naturam, etiam si vltro imperata fa-
 ciant, serui sunt infelicissimi. Altera, si
 eius legibus cui te natura subiecit, graua-
Galat. 3. tim & metu coactus obtemperes. Idcir-
 co enim vetus testamentum in seruitutem
 generasse dicitur, quod metum incutiens,
 non amorem ingenerans, seruile denta-
 xat à filijs suis extorquebat officium. Quo
 proinde lex impleri quidem hominibus vi-
 deri poterat, sed fallebat inanis obedi-
 entiz species, & adumbrata quædam imago
 virtu.

virtutis: cum aliud cerneretur in opere,
aliud clausum prava gereretur voluntate.
Itaque fiebat, quod ille ait de eo qui non-
dum peccare oderat virtutis amore:

Sed videt hunc omnis domus & vicinia tota Horat. lib.
1. epist.

Introrsum turpem, speciosum pelle decora.

Vbi verò spiritus Domini, ibi libertas.

Quæ legem (inquit D. Leo) non timore Serm. 4. de
ieiunio 7.
mensis.

exequitur, sed amore. Obedientia enim
mollit imperium, nec dura ibi necessita-
te feruitur, vbi diligitur quod iubetur.

Nec Gentilium quidem hoc latuit philo-
sophiam, ex qua scilicet tam commodè

Cicero, cum aliquando philosopharetur, Cicero in
Paradoxiis.

dixerit: Hunc demum liberum esse, qui
recta sequitur, qui gaudet officio, cui vi-
uendi via considerata atque prouisa est,

qui legibus quidem non propter metum
paret, sed eas sequitur atque colit, quia

id salutare esse maximè iudicat, qui nihil
dicit, nihil facit, nihil cogitat, denique

nisi libenter ac liberè. Ex his paucis (quo-
niam hic breues esse volumus) elucere sa-
tis arbitror, quanta imperitia proferatur

ab Libertinis istis Apostolicum de liber-
tate testimonium: quod si pro eorum li-
bidine interpreteris, iam non Ecclesia-

sticas modo leges, aut ciuiles, verùm
etiam diuinas subuerteris. Quamobrem

quod

quod

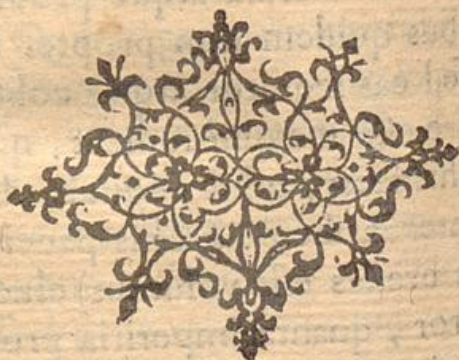
quod Galathis aliquando dixit Apostolus,
id quasi nobis quoque modò diceretur, ma-
gnopere intueri ac tenere debemus:

Galath. 5.

Vos in libertatem vocati estis
Fratres, tantum ne liber-
tatem in occasionem
carnis detis.

FINIS.

Ad

Ad regni terreni firmitatem & prosperitatem, plurimum conferre
veræ pietatis cultum.

REGNI terreni robur & felicitatem in eo sitam esse, ut Regi prudenter imperanti, populus concordia iunctus, lubens obtemperet, facile omnes qui bona mente præditi sunt, intelligunt. Nam & regi populus obediens, vires præbet ad obterendum hostem, & obedienti populo rex prudens, ad consensionem, diurnitatemque, tâquam vitales spiritus subministrat. Horum autem si quid desit, languere reipublicæ corpus, sensimque diffluere, aut externa vi facile opprimi, necesse est. Roboam filij Salomonis imprudentia, quàm potēs florensque Israelis regnum dissoluerit, nullus mediocriter doctus ignorat. Repudiato enim consilio seniorum, qui populum subesse paratū, moderatione quadam & lenitate retinendum esse censebant, *3. Reg. 12* iuuenilem secutus imperū, seruitutis comminatione durioris, alium regem, secessionemque meditari coëgit. Dissidijs verò studijsque partium aduersarum, Romani Imperij vires, toto orbe maximæ, nōnne debilitatæ

F litatæ

litatæ aliquando , & fractæ conciderunt ?
 Decus illud amplissimi inuictissimiq̃ue im-
 perij , grauioribus nunquam ærumnis la-
 befactatum , cladibus nunquam funestio-
 ribus affectum atque attritum fuit , quàm
 tum , cùm bellis ciuilibus dissidentium par-
 tium , facta collisio est . Gracia quoque
 ipsa , nunquam uinci nisi à seipsa potuit .
 Domesticis enim & diuisa discordijs , &
 infirmata bellis , non tam Philippi Mace-
 donum regis virtute , quàm proprijs per-
 cussa viribus afflictæque corruit . Neque
 id sane mirum , vt enim ædificij robur est ,
 firmissima partium inter ipsas coniunctio ,
 qua soluta , ni mature occuratur , impen-
 dere ruina solet : ita diu stabilis esse & flo-
 rens ægrè Respublica potest , cuius veluti
 compago animorum disunctione solua-
 tur . Iam si obedientiam non vltro dela-
 tam , cum præsertim nec debita sit , poten-
 tia dominantis extorqueat , scimus illud ,
 malum diuturnitatis custodem , solere esse
 metum ; contraque beneuolentiam , fide-
 lem esse vel ad perpetuitatem . Ideoque
 qui in libera ciuitate ita se instruant vt
 metuantur , his nihil esse posse demen-
 tius . Hoc igitur quod initio sumpsi , facile
 quouis perspicit esse verissimum , Reipub.
 firmitatem & prosperitatem in eo con-
 stitutam

*Cetera in
 Officijs.*

stitutam esse, si regi prudenter moderanti, multitudo inter se congruens atque consentiens non grauatim obtemperet. At non perinde omnes intelligunt, disciplina morum cultusque pietatis, quantum ad regni stabilitatem & terrenam etiam pacem ac felicitatem afferat adiumenti. Quod eo fit, quia hominem quidem vnum regno praesse vident omnes, Deum verò eidem multo verius propiusque praesidere, summamque penes eum totius administrationis potestatem esse, & non sciunt omnes, & qui sciunt multi, haud satis pressa seriatimque consideratione perpendunt: quod si facerent, illius imprimis iram formidandam, & pietatis officijs gratiam conciliandam eius esse sciunt; quo protegente, nullus extimescendus hostis: quo irato, nullius humana potentia praesidio esse potest. Huic enim in Psalms dicitur: *Ab increpatione tua Deus* *Psalm. 75*
 Iacob, dormitauerunt omnes qui ascenderunt equos. Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex tunc ira tua. De caelo audirum fecisti iudicium, terra tremuit, & quieuit. Ideoque de hoc colendo subiungitur: Vouete, & reddite Domino Deo vestro, omnes qui in circuitu eius affertis munera. Terribili & ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges terrae.

2. Reg. 12. Israeliticus quondam populus cum sub Iudicibus ageret, munitiorem instructioremque se fore credebat, si reges, cæterarum gentium more, haberet: Sed quid à Samuele audiunt? Si timueritis Dominum, & serueritis ei, & audieritis vocem eius, & non exasperaueritis os Domini, eritis & vos & rex qui imperat vobis, sequentes Dominum Deum vestrum. Si autem non audieritis vocem Domini, sed exasperaueritis sermones eius, erit manus Domini super vos, & super patres vestros. Nihilne igitur præsidio rex erit? minime, inquit, sed si perseveraueritis in malitia, & vos & rex vester pariter peribitis. Sensum rei huius aliquem & Gentiles habuerunt, qui eos, quos sibi opinionis errore, finxerant Deos, & placandos, si irati viderentur, & conciliandos, ut clementes fauerent, sacrificiis putauerunt. Quin & Demetrianum Cyprianus scribit iactare solitum, idcirco bellis regna pacemque turbari, & calamitatibus varijs hominum genus absumi, quod Gentium deos, Christiani non colerent. Sed in eum hoc ille retorquens: Non, inquit, sicut tua falsa querimonia & imperitia, veritatis ignara, iactat & clamat, ista accidunt quod Dij vestri à nobis non colantur, sed quod à vobis non colatur Deus.

Nam

Nam cum ipse sit mundi Dominus, cognitor & rector, & cuncta arbitrio eius & nutu gerantur, nec quicquam fieri possit, nisi quod aut fecerit, aut fieri ipse permiserit, utique quando ea fiunt, quæ iram Dei indignantis ostendunt, non propter nos fiunt à quibus Deus colitur, sed delictis & meritis vestris irrogantur, à quibus Deus omnino nec quæritur, nec timetur, nec relictis vanis superstitionibus religio vera cognoscitur. Accedit quod illa ipsa sine quibus repub. diu stare non posse docuimus, confirmet pietas atque augeat mirificè. Nam principes quidem ipsi tum demum ad prudenter imperandum erunt idonei, si & vera illos pietas Deo subiecerit, & vera virtus vitis superiores effecerit. Tum demum utiliter imperabunt, si quod ex Euangelio Christianis præfectis dicitur, ad se censebunt pertinere: Reges Gentium dominantur eorum; & qui potestatem exercent, in Luce 12. eos benefici vocantur. Vos autem non sic: Sed qui maior est vestrum, fiat sicut ministrator. Qui videlicet nō ea præcipuè quærat, quæ sibi sint priuatim commoda, sed quæ publicè sunt multis utilia: qui non alios arctè, colat se opulenter, neque gloriam propriam, aliorum laborem faciat: qui non cum per molliciem ipse agat, duro subditos

præmat seruitio : qui denique vt animus
 corpori , quod seruat ac fouet , non vt ani-
 mus libidini , quam coercet ac frangit , sibi
 subiectis hominibus imperet ? In subditis
 autem obedientiam vera pietas fidelem &
 maximam efficit . Qui enim verè pij sunt,
Rom. 13. non ignorant illud : Omnem animam po-
 testatibus sublimioribus subditam esse o-
 portere , non tantum propter iram , sed e-
 tiam propter conscientiam . Non illud ne-
Prouerb. 8. sciunt à Sapiaentia dici : Per me reges reg-
 nant , & legum conditores iusta decernunt .
 Itaque nõ Dei modo , sed principum etiam
Epb. 6. leges , non pœnarum metu , sed obediendi
 studio , non vt illis intuentibus plâceant ,
 quod est ad oculum seruire , sed ne Deo dis-
 pliceant , quemadmodum Apostolica præ-
Prouerb. 8. cepta requirunt , promptè atque alacriter
 obseruabunt . Et qui magis regum sceptrâ
 venerabuntur , quàm ij qui reges vt Dei mi-
 nistros audiunt , diuinamq; in illis quodam-
 modo suspiciunt potestatem ? Hoc enim
 ex doctrina Apostolica didicerunt , non esse
 potestatem nisi à Deo , & qui potestati re-
 sistat , diuinæ ordinationi resistere : huic au-
 tem qui repugnet , certam sibi accersere
 damnationem . Postremò concordiam con-
 iunctionemq; animorum peculiariter alit
Rom. 12. fouetq; pietas . Pacem cum omnibus,
 quantum

quantum in ipsa situm est, habere gestit, of-
 fensiones cauet studiose, & cum offensis
 in gratiam redire festinat. In id tota in-
 cumbit, vt fiat quod monet Apostolus:
 Idipsum dicatis omnes, & non sint in vo-
 bis schismata. Hoc vt sit, quod idem ait,
 omnibus modis enititur: Solliciti seruare
 vnitatem spiritus in vinculo pacis. Vnum
 corpus & vnus spiritus, sicut vocati estis
 in vna spe vocationis vestrae. Vnus Domi-
 nus, vna fides, vnum baptisma. Ergo &
 inter se homines, & Deo regiue suo, pie-
 tas firmissimè iungit. Porro cum verissi-
 mè scripserit quidam: Imperium facile
 his artibus retineri, quibus initio par-
 tum est. Verùm vbi pro labore desidia,
 pro continentia & aequitate libido & su-
 perbia inuasere, fortunam simul cum mo-
 ribus immutari: Quæ res illas verius ar-
 tes parit quàm pietas? Ambitionem e-
 nim dissidiorum procreatricem pieras ex-
 terminat. Auaritiam, beluam illam fæ-
 ram, immanem, intolerandam, omni vi-
 gilia exturbat; libidinum atque in-
 gluuiei corruptelas, quibus nihil vn-
 quam satis, execratur; desidiam, quæ
 nunquam periculo caruit, strenuè fugat.
 In iudicijs colit æquitatem, in contra-
 ctibus sinceritatem, in promissis fidem.

1. Cor. 12.

Eph. 4.

Salustius

Probè illud tenet quod Sapiens dicit : Iu-
Prover. 14 stitia eleuat gentem, miseros autem facit
 populos, peccatum . Quid verò hæresis
 semper inimica pietati? quid? nisi contra-
 ria omnia? Principes sacrilegis furoribus
 exagitat : profusis temerè propriis, aliena-
 rum opum inuasores facit : populum pro-
 teruum & inobedientem reddit : potesta-
 tem superiorem, dominationemque con-
 temnit : Scindit Reipub. communitatem,
In epistola
Iuda. variasque in partes, Religionum aduersita-
 te, dilacerat : Soluit morum disciplinam,
 falsa conscientia libertate: Sacrificium tol-
 lit, ne placari Deus possit . His studiis Re-
 pub. euersa, nihil aliud quàm confusio-
 nem rerum perturbationemque relinquit,
 Quamobrem hanc detestari, illam colere,
 & à perditorum iniuriis vindicare, pro se
 quisque omnes debent, si firmam, si flo-
 rentem, si omnino aliquam esse Rempub.
 velint.

Non

Non esse mirandum, peti nunc apertè terribilissimam in religione libertatem; cùm prænunciata sint omnia deteriora propinquante sæculi fine.

DVAE sunt res in orbe terrarum primariae, quarum cursu statuque maximè moueri solemus, Regnum terrenum, & Christi regnum siue Ecclesia: quorum in altero pacem, securitatem, quietem, libertatem, res ad tuendam vitam & necessarias, & commodas expectamus; aut omnia his aduersa timemus, bella, fugas, metum, seruitutem, penuriam, oppressiōnem, direptiones. In altero expetimus, ut integra & florente religione, vitam agamus in omni pietate & castitate: contra verò pietatis ac religionis corruptores, ecclesiarum perturbatores, sanctorum exilia, necesse, item scandala, multorumq; defectiones formidamus. Proinde sit, nec iniuriã quidem, ut in utroque & præsentia cum transactis conferamus, & futurorum cura tangamur. Atque etiam in utroque & præsentibus præterita existimare meliora solemus, & futura deteriora augurari. Et quantum quidem ad

F 5 reg-

Dan. 2.

regnum terrenum pertinet, quem nō grandis illa apud Danielem statua permoueat, cuius imaginis aspectus regem Nabuchodonosor perterrituit? In qua quod aureum caput conspicitur, pectus & brachia argentea, venter & femora aerea, tibiae ferreae, pedum pars quaedam ferrea, alia fictilis: quid aliud quā futuris prae terita meliora felicitioraq; significat? videlicet quod ipse Poeta sic exprelsit:

Ouidius.

*Tempora Saturnus aulci dedit aerea mundo,
Iuppiter incipiens aetiora dabat.
Peior adhuc istis successit athena proles,
Et reliquis at as ferrea peior adest.
Sic igitur semper peius peiora sequuntur,
Nec sunt ut fuerant tempora nostra prius.*

Ideoque cum illius statuae sacramentum Danieli patefactum esset, rerum omnium effectorem ac moderatorem Deum hac voce laudauit: Sit nomen Domini benedictum a saeculo & vsque in saeculum: quia fortitudo & sapientia eius sunt, & ipse mutat tempora & aetates, transfert regna atque constituit, dat sapientiam sapientibus, & scientiam intelligentibus disciplinā. Ad extremas autem vsque partes iam est saeculorum ordo deuolutus, multumq; ab auro & argento recessimus: nec inter digitos pedū partim ferreos, partim fictiles, aut inter aēs, testam, lutū, quae
stabili

stabili coniunctione cohesura propheta ne-
 gat, multū sperare posse videmur tranquillæ
 & fœlicis ætatis. Senuisse quoque suis tem-
 poribus mundum Cyprianus dixit, nec ijs
 viribus stare quibus prius steterat, nec eo
 vigore ac robore præualere, quo antea præ-
 ualebat. Atque id vel nobis tacentibus, &
 nulla de scripturis sanctis prædicationibusq;
 diuinis documenta promentibus, mundum
 iam ipsum loqui, & sui occasum rerum la-
 bentium probatione testari. Non enim hye-
 me nutriendis seminibus tantam imbrium
 copiam esse, non frugibus æstate torrendis
 solitam flagrantiam, nec sic verna de tem-
 perie fata lata esse, nec adeo fatibus arbo-
 reis autumnæ facunda. Minus de effossis &
 fatigatis montibus erui marmorum, minus
 auri & argenti exhausta iam metalla & pau-
 peres venas suggerere. Decrescere in singu-
 los dies atque deficere in agris agricolam, in
 mari nautam, militē in castris, innocentiam in
 foro, iustitiam in iudicio, in amicitijs concor-
 diam, in artibus peritiam, in moribus disciplinam.
 Nec mirū videri debere iram Dei quotidie in
 hominū crescere pœnas, cū ea crescāt quoti-
 die, quæ iustissime puniuntur: neq; esse cōque-
 rendū quod min⁹ hominū vtilitatib⁹ & volu-
 ptatibus elemēta deseruiāt, cū Deo homines
 nō seruiāt, per quē hominib⁹ cūcta deseruiūt.

Quid

Epistola ad
 Demetria-
 num.

Quid verò res Christianorum proprias?
 nonne languere eas ac debilitari, sensimque
 fini propinquare cernimus? Vt enim pre-
 mente senecta, minus homo aurium viget
 auditu, minus cursu pedum, acie oculorum,
 virium robore, succo viscerum, mole mem-
 brorum: ita in populo Christiano & audi-
 di verbi salutaris ille ardor elanguit, & ad
 bene iusteque faciendum minor est animi
 promptitudo atque alacritas, & veneno cu-
 piditatis infecti multorum animi, in errorem
 sunt procliuiiores, nec ad ferèda aduersa, su-
 stinendasque pro Christo iniurias solita est
 animi fortitudo: & abundante iniquitate,
 refrigescit charitas multorum. Denique in
 quas nunc angustias contractam Christi ec-
 clesiam aspiciamus? Quondam Persidis &
 Græciæ, totiusque Orientis amplissima regna
 Christo parebant; nunc Oriente in princi-
 pis tenebrarum potestatem ac tyrannidem re-
 ducto, magnaque Occidentis parte ab eodem
 occupata, paucas occidui orbis partes, nec
 eas quidem integras, retinemus. Hoc tem-
 pus velut ingrauescentis ætatis in Ecclesia
 futurum esse cum spiritus sanctus præuide-
 ret, sic eam Psal. 70. facit orantem: Deus do-
 cuisti me à iuuentute mea, & vsque nunc
 pronuntiabo mirabilia tua, & vsque in se-
 nectam & senium Deus ne derelinquas me:
 donec

donec annūciem brachium tuum omni generationi quæ ventura est. Senectam timet in defectione fidei, & charitatis languore: sed ne vel tum deseratur orat, quo possit brachium Domini, hoc est, Christus redemptor, omni per eam generationi annunciari. Quamobrem & per senescētem Ecclesiam ad Barbaras quæ supererant Indorum gentes, Christi trophæa perlata sunt. Senescit enim Ecclesia, sed vires non amittit; contrahitur, sed non perit; oppugnatur, sed non succumbit. Nam quî fieret vt toties tā grauius oppugnata, nunc prostrata & oppressa non iaceret, si vinci aliquando opprimique potuisset? Itaque verissimum est quod in Psalmis de seipsa loquitur: Sæpe expugna- *Psal. 128.*
uerunt me à iuuentute mea, dicat nunc Israel: Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi. Supra dorsum meū fabricauerunt peccatores, prolongauerūt iniquitatem suam. Tametsi iam inde ab ipsis incunabulis assidue est oppugnata, vinci tamen non potuit: & quanquam in eam vndique peccatores impetum facerent, nihil aliud tamen quàm sibi peccata cumularunt: cumque Ecclesiæ grauius nocere studerēt, sibi metipsis vehementer obfuerunt. Sed senescit illa tamen languore Christianorum, turba quadam errorum, defectio

Luce 13.

defectione multorum: eoquē magis quo ad illum sæculi finem vicinius acceditur, de quo hanc emissam à Christo vocem esse Euāgelica historia commemorat: Filius hominis veniēs putas inueniet fidem in terra? Quæ vox quid aliud significat, quàm in paucissimis inueniet? & in quibus inueniet, ab omni secretam errore agrè reperiet? & in quibus fortè inerit ab omni errore disiūcta, in hisipsis rarò non frigidam, non torpentem, non pene otiosam ac mortuam reperiet? Ideoq; (vt Diuus ait Augustinus) quantum accedit finis ille mundi, tantum crescunt errores, crebrescunt terrores, crescit iniquitas, crescit infidelitas. Christi verò precones Apostoli, cuiusmodi nobis sæculorum fines fore prædixerunt? Num eos, in quibus per hos videlicet Libertinos ac nuper natos reformatores refloresceret pietas, coleretur iustitia, mores redintegrarentur? Imo verò ob crescentem indies superbiam ac rebellionem, vitiorum malorumque plenissimos. Hoc (inquit Gentium Apostolus) scito, quod in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipso amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obediētes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immi-

Tractatu
29. in loc.
dem.

tes, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, cæci, & voluptatum amatores magis quàm Dei habentes speciẽ quidem pietatis, virtutem autem eius abnegãtes. Sed quid prophetæ ipsi? num gratiam noui testamenti tanta animorum occupatione cecinerunt, vt vltimæ ætatis tenebras silentio præterirent? Et aliud quidem alio tempore occurrit, nunc verò memorabile sacrificium vellẽ spectaretur, quod magnus fidelium parens Abraham legitur obtulisse.

Sume mihi, inquit Dominus Abrahamæ lo- *Genes. 15.*
quens, vaccam triennem, & capram tri-
mam, & arietem annorum trium, tur-
turem quoque & columbam. Qui tol-
lens vniuersa hæc, diuisit ea per medium,
& vtrasque partes contra se altrinsecus
posuit, aues autem non diuisit: descen-
deruntque volucres super cadauera, & abi-
gebat eas Abraham. Cum autem sol oc-
cumberet, sopor irruit super Abraham,
& horror magnus ac tenebrosus inua-
sit illum. Cum autem iam sol occu-
buisset, facta est caligo tenebrosa, & ap-
paruit clibanus fumans, & lampas ignis
transiens per diuisiones illas. Factum au-
disti? requiramus mysterium: quod nisi
Dominus ipse patefacere dignatus fuisset,
quis illud se assequi potuisse confideret?
sed

sed cum cincto horroribus Abrahamo dictum sit: Scito prænoscens quia peregrinum futurum est semen tuum in terra non sua, & subicient eam seruituti, & affligent eam quadringentis annis. Veruntamen gentem cui seruituri sunt, ego iudicabo, dicit Dominus; & post hæc egredientur cum magna substantia. Quid hic dubitamus accipere, peregrinantis in terris Ecclesiæ cursum ad usque supremi iudicii diem, illo nobis sacrificio adumbratum esse? Ecclesia quippe fidelium, quæ verum est Abrahamæ semen, initio in fide Trinitatis Christi quæ fundata, posteaquam hominibus carnalibus abundare cœpit, continuo diruptionem ac schismata, persecutiones quæ graues ab his perpessa est; vna interim atque integra persistens in societate sanctorum: quorum etsi alij à negotiosis hominum conuersationibus sese remoueant vt turtur, alij inter illas degant vt columba: omnes tamen conseruant vnitatem spiritus in vinculo pacis. Quid autem sunt volucres in diuisa cadauera inuolantes, nisi incentores schismatum demones, qui humanis vitiis atque erroribus, haud secus atque nos cibo, pascuntur atque oblectantur? Sed quid agat Abraham, cum occidente sole, id est, mundo iam in suum finem inclinato, horror eum magnus

ac re-

*Aug. scri-
bēs in Gal.
103. expo-
nit quedā
de hoc sa-
crificio.*

ac tenebrosus inuasit? Quid agat pius fidelis erroribus contenebrato iam mundo, & variis malorum pœnis afflicto, nisi ut cum pace optet sepeliri? expectans sibi quidem magnam æternorum bonorum in cœlo repositam substantiam, fumantem verò inferni clibanum iis quidem omnibus, qui ad vnam columbam & turturem non pertinuerint; at illis præcipuè, qui per hæreses & schismata Christi corpus immaniter lacerant atque disrumpunt: his enim peculiariter (vt Petrus inquit) caligo tenebrarum reservatur. *2. Petri 2.* Cùm igitur ita se res habeant nostræ, vt iuxta propheticas prænunciationes grauiora timere potius, quàm sperare meliora debeamus: Primum nihil turbamur exundasse hucusque malitiam, vt in eo quod habet extremum, hoc est, in impietate ipsa libertas apertè petatur: Deinde cogimur profecto ad illam vitam suspirare, in qua omni malorum metu sublato, vero summoque bono perfruemur.

G I N

In insidiosam credendi libertatem
Iacobus Latomus.

Libera Religio, seu voce Licentia dici
Dignior, ut primum protulit Orbe caput,
Pax abit, prohibet asq; simul, pietasq; fidesq;
Quicquid & in prisco semper honore fuit;
Illa eadem toto ni mox pellatur ab Orbe,
Heu quantum miseris impositura iugum est?
Ipsa quiaem vultu primum blanditur amico,
Inspicias propius, senu Tyrannis inest.
Si quis erit nostra qui nolit credere voci,
Aut quē non satis hoc tēpora nostra docent:
Perlegat insignis quod summa condidit arte
IENSAEVS, digno nomine Doctor, opus.
Protinus inueniet meritò cur dicere possit;
Libertas procul hinc insidiosa fuge.

SVM.

SUMMARIA CAPITVM

LIBELLI HVIVS.

Primum Caput docet & fidem & reliqua virtutum diuinitus infusa munera, seueritate priorum principum, ac metu recte in Christiana Repub. conseruari. Pagina 4.

Secundum caput, exemplum proponit reipublicae Iudaicae, in qua temporariarum plagarum metu, cultus vnus Dei, ritusque colendi diuinitus institutus, quantumuis varius & molestus, per complures annorum centurias est conseruatus. 6.

Tertium ostendit adhibitis è nouo testamento ceteris exemplis, tum testimonijs, ad conseruationem religionis vtilem esse metum Dei, siue per seipsum, siue per eos, quos rectores posuit, terrorem incutientis. Vt enim lex utilis à principe lata, suscipienda est tanquam esset à Deo, per quem reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: ita terror utilis quem inferunt principes, à Deo esse putandus est. 7.

Quartum aperit rationem utilitatis, quia videlicet metu compressa & subacta primum mala voluntas, postea suscepto veritatis & iustitiae amore sanatur, & ex nolente volens efficitur. 9.

Quintum refellit scripturae sanctae testimonio, persuasionem falsam, qua putetur fieri non posse, vt duricies cordis flagello correptionis auferatur. 12.

Sextum ostendit non propterea correptionis officium praetermittendum esse, quod quibusdam nihil prodesse comperitur; quo pertinent illa

D. Augustini: Quatum ad nos pertinet qui predestinatos à non praedestinati discernere non valeamus, & ob hoc omnes saluos fieri velle debemus, omnibus ne pereant, vel ne alios perdant, adhibenda est à nobis medicinaliter seuera correptio: Dei autem est illis eam facere vtilem

G 2 quos

Libro de
Corrept. &
grat. ca. 16

quos ipse præsciuit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui. Si enim aliquando timore non corripimus ne aliquis inde pereat, cur non etiam timore corripimus, ne aliquis inde plus pereat? neque enim dilectionis viscera maiora gestamus quam beatus Apostolus, qui dicit: Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. 1. Thessal. cap. 2. 14.

Septimum constare docet superiorum temporum experientia, multis vtilitatem afferre solere seueriorem principum in hæreticos & schismaticos disciplinam. 16.

Octauum exempla commemorat catholicorum principum, qui pro sui officij ratione in hæreticos & schismaticos animaduertunt, in eoque pastoribus opitulati sunt, vt à noxijs erroribus ecclesia repurgaretur: sicut in veteri testamento Ezechias, Iosaphat, Iosias, sacerdotibus illius temporis affuerunt ad idololatriam exterminandam. 19.

Nonum declarat nostræ ætatis sectarios hoc ad imitationem veterum hæreticorum facere, vt de principum catholicorum seueritate inuidiosissimè conquerantur. 22.

Decimo commonstratur hoc eos violentissimè facere solere in catholicos, quod si vel moderatissimè à catholicis in ipsos fiat, grauissimè reprehendunt. 25.

Vndecimum ostendit frustra niti hæreticos, suam vel suorum excusare sæuitiam, per hoc quod se catholici non accommodent, cum eam requirant ac commodationem, & condescensionem, quæ ab iniuria veræ religionis seiuncta esse non possit. 28.

Duodecimo commonstratur quàm hoc perniciosè sit à quibusdam liberæ ex vtraque parte communicationis & amicitiae iactum fundamētum, si retento Apostolorum symbolo, cætera ad liberas

beras opiniones, & problematicas disceptationes pertinere dicerentur. 35.

Decimotertio quid veræ Christianæq; amicitiae ratio postulet, quæq; sit pernicies amicitiae mundi huius, cum velut custos religionis adhibetur. 39.

Decimoquarto quàm absurdè poscatur libera cuique secundum conscientiae suæ dictamen vivendi præsertim in religione facultas: quàmq; hoc sit noxium, quàm scripturis sanctis repugnans, quàm veteri ecclesiasticæ disciplinæ contrarium: de qua illud est apud D. Augustinum: Pastoralis necessitas habet, ne per plures serpat dira contagia, separare ab ouibus sanis morbidam, ab illo cui nihil est impossibile, ipsa forsitan separatione sanandâ. Quia & ipsa quæ damnatio nominatur, quam facit episcopale iudiciû, (qua pœna in ecclesia nulla maior est) potest si Deus voluerit, in correctionem saluberrimam cedere atque proficere. Lib. de correptione & gratia, cap. 15. 42.

Decimoquinto ostenditur nunquam in republica Iudaica talem concessam esse libertatem, quæ Babylonicam confusionem afferat. 51.

Decimosexto istiusmodi libertatem conscientiae multo minus in Ecclesia Christiana, quam esse decet ordinatissimam, institui oportere. 55.

Decimosextimo quæ sit tandem vera & Christiana libertas, quam pij omnes debeant exoptare, si minus contigerit, ob id in hac vita lugere. 57.

Decimooctavo sic aliquando premi castra sanctorum ab hæreticis & schismaticis, vt necesse sit quædam tolerare, quæ contra religionem fiunt, ne grauior ecclesiæ pressura suscitetur. 63.

Decimonono quatenus probari potuerit pijs quibusdam pacificatio Gandauensis. 67.

Vigésimo, quibus quàmq; iustis de causis Iudæos ecclesia tolerarit, passaq; sit suæ superstitionis ritus exercere. 70.

Vigesimo primo explicatur quid sit quod ait Apostolus: Vbi spiritus Domini, ibi libertas, ostenditurque nihil adiuuare eorum vota qui expetunt noxiam in religione libertatem. 76.

C E N S U R A.

Cuperem & authoris nomen Operi præfigi, & opus ipsum prelo committi.

Horantius.

Similiter quoque mihi subscripto probatur. 27. Iunij 1578.

Antonius Episcopus Namurcensis.

Excudendum esse censeo. 17. Iunij 1578.

Iob. Molanus Censor.

SVR la requisition faicte au Roy nostre Sire, de la part
de Messire Michiel du Bay Docteur & Professeur en
Theologie en l'Vniuersité de Louvain, à fin d'auoir congé
& licence de pouoir faire imprimer, vendre & distri-
buer certains deux quoyers ou liurets en Latin, dont l'un
est intitulé; *Li. ell; cuiusdam Antuerpia nuper editi, contra se-
reniss. D. IOANNEM AB AVSTRIA, &c. confutatio.*
Et l'autre; *MICHAELIS BAY Regij Professoris in sacra
Theologia, &c. epistola.* Selon les exemplaires que ledict du
Bay en a faict exhiber, sa Maieité apres auoir esté iceulx
exemplaires veuz & visitez en son conseil, & approuuez
par plusieurs bons & notables personages, A consenti &
permis, consent & permet audict Messire Michiel du Bay,
en luy donnant congé & licence par cestes, que par Im-
primeur iuré de ladicte Vniuersité de Louvain & aultres
il puit & pourra faire imprimer ledict deux quoyers ou
liurets, séparément ou conioinctement, comme bon luy
semblera, & les faire vendre & distribuer en & partous les
pais de pardeça, & ailleurs ou il trouuera conuenir, sans
pource aucunement mesprendre. Faict à Namur le pre-
mier iour de Iuillet 1578.

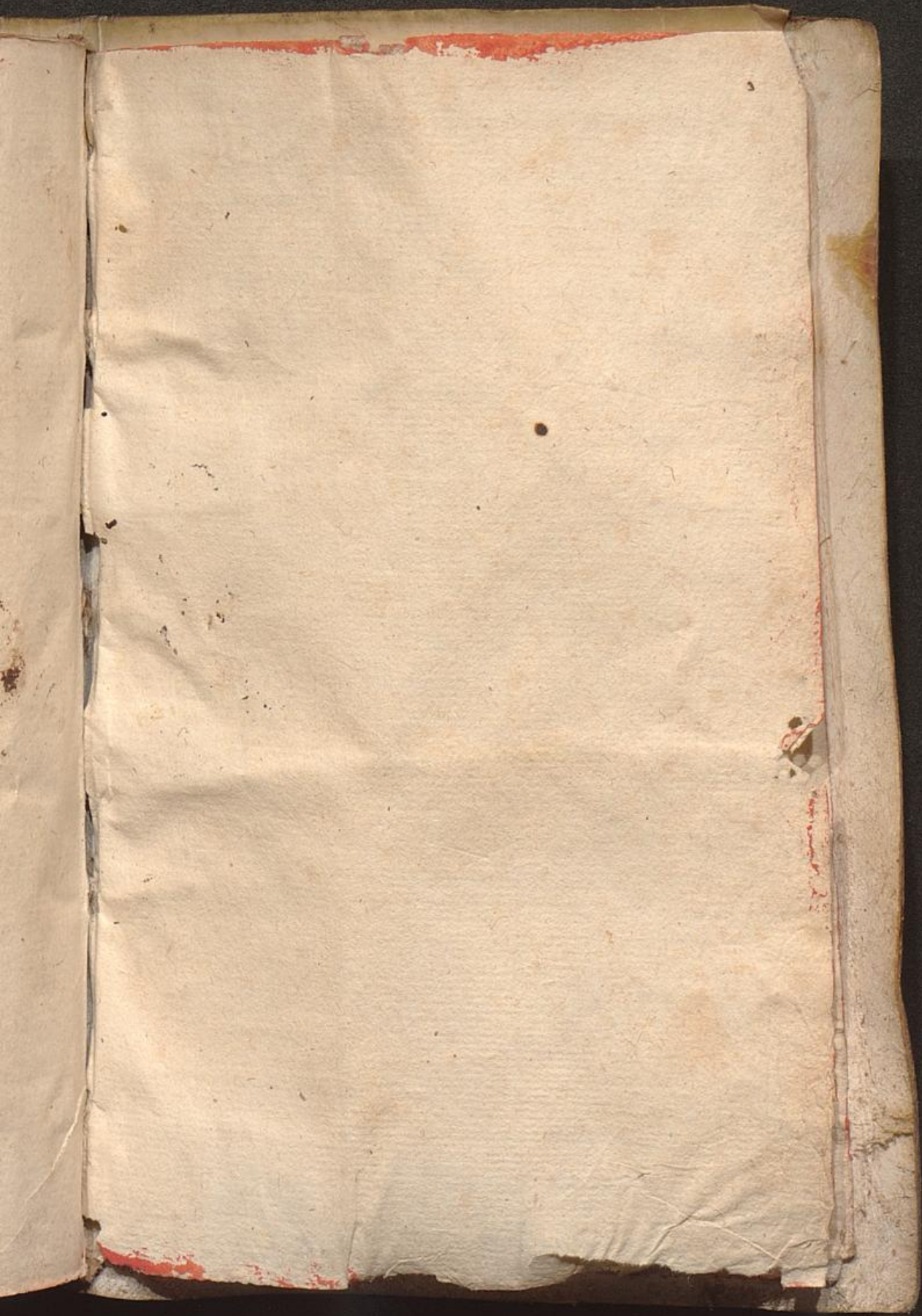
Verreyken.

LOVANIJ,
Excudebat Ioannes Masius.
M. D. LXXVIII.

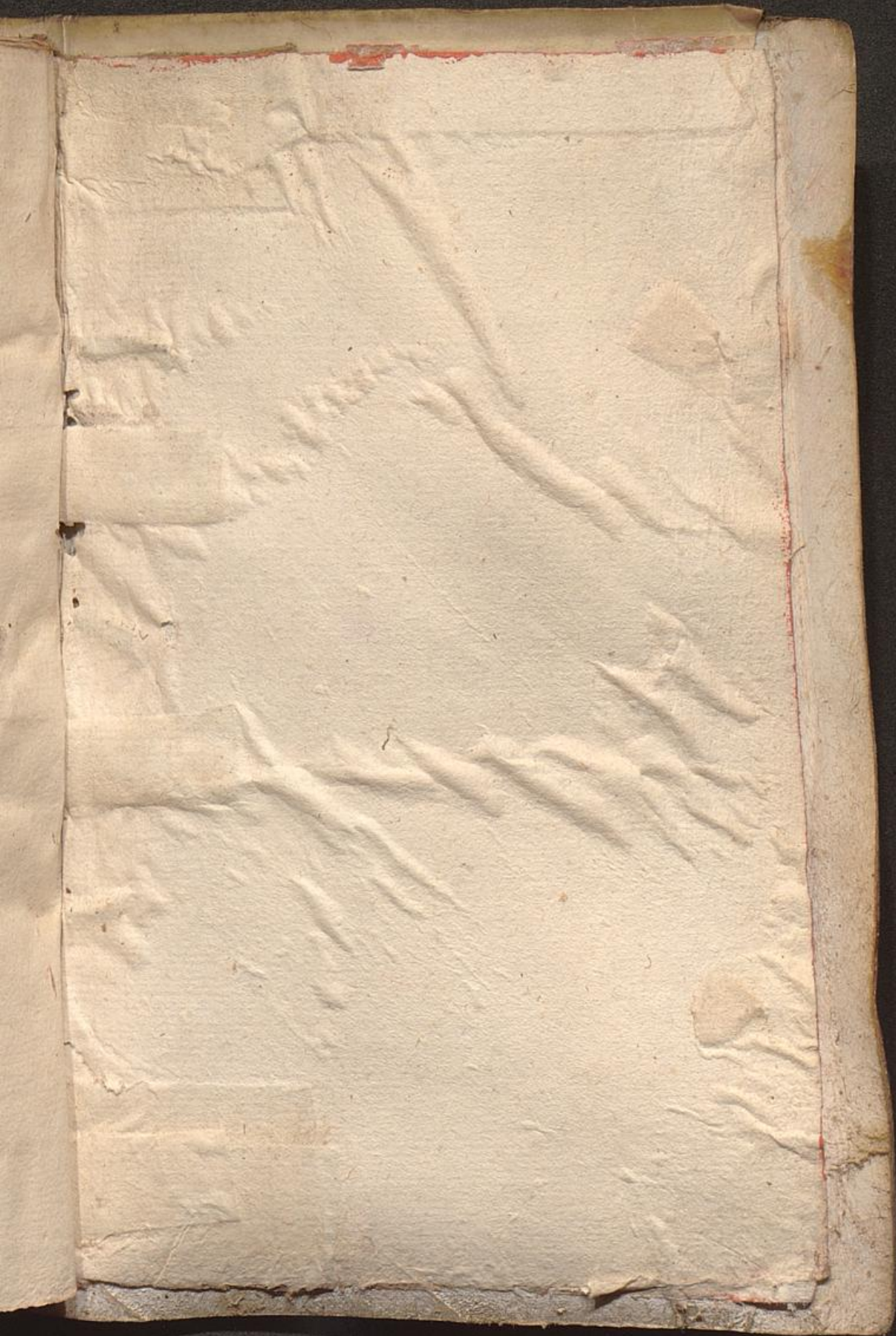
Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

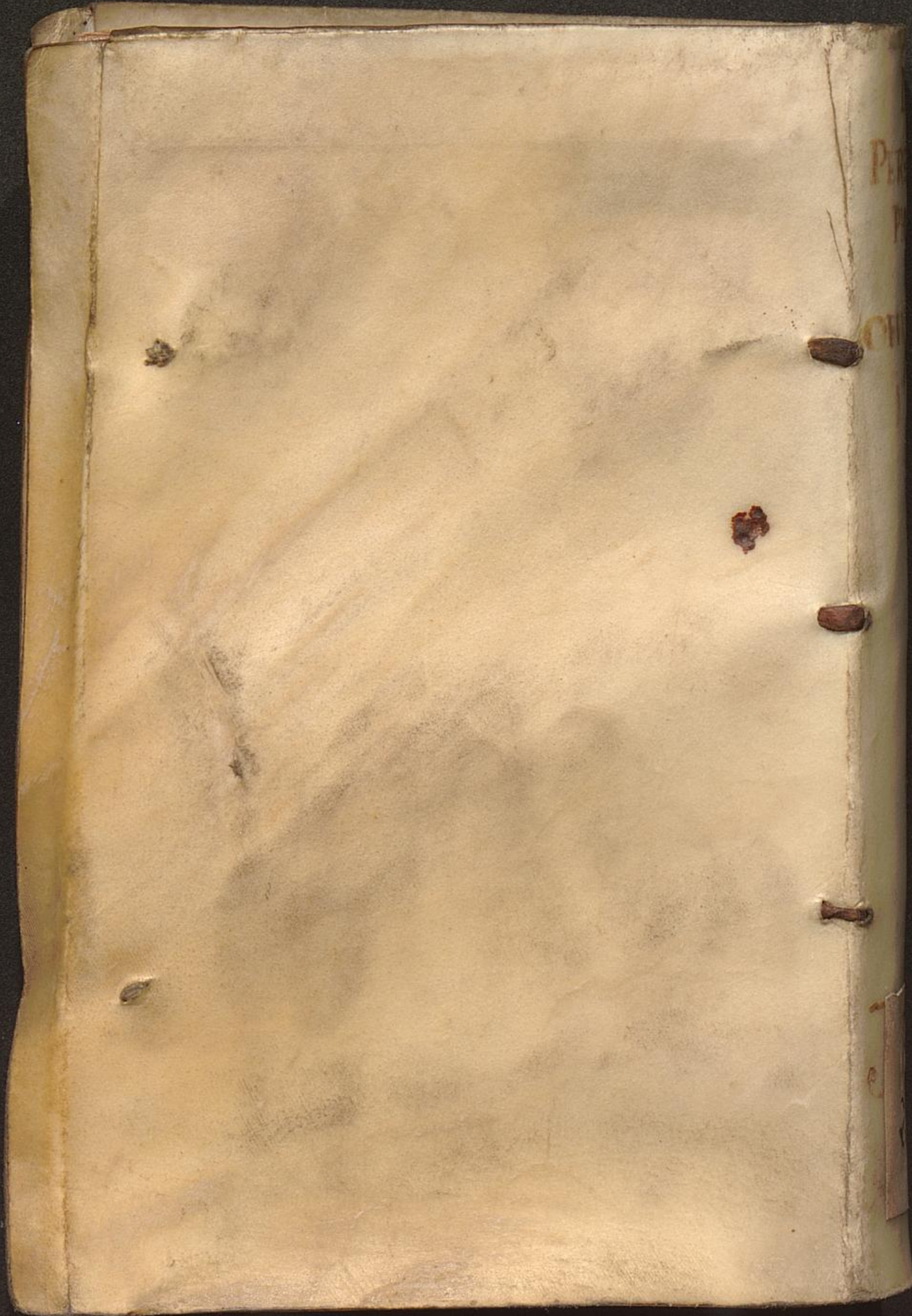
Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

DE
PERSECVTI
PIORVM
ET
OFFICIO XRI

Th
2865